

TEISIŲ FAKULTETO STUDENTŲ DARBAI 1925–1939. II DALIS (1933–1934)

„U-tas yra mokymo ir mokslo institucija; <...>
Todėl iš akademinio jaunimo reikalaujama mokslo studijų,
o ne politikavimo“²²¹.

„Mūsų mažame krašte veikia tikras įstatymų babilonas:
Kaunija, Suvalkija, Klaipėdos kraštas“²²².

Ieva Deviatnikovaitė²²³

DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.21.3>

SANTRAUKA

Šiame tyrime aptariami VDU Teisių fakulteto diplominiai darbai, išskiriant juos pagal teisės šakas, atsižvelgiant į jų struktūrą, naudotą literatūrą, teisės aktus, teismų jurisprudenciją, studentų vartojamą teisinę kalbą. Taip pat pateikiamos, autorės nuomone, vertingiausios ar įdomiausios darbų citatos, įvardijami dėstytojai, vertinę darbus, atskleidžiami studentų likimai.

Pats tyrimas publikuojamas keturiuose straipsniuose. Šiame straipsnyje tyrinėjami per šimtas trisdešimt studentų baigiamųjų darbų, parašytų laikotarpiu nuo 1933 iki 1934 metų.

Baigiamieji darbai atskleidžia ne tik Teisių fakulteto veiklą, ruošiant būsimus teisininkus valstybei, bet ir to meto Lietuvos aktualijas. Studentai rašė apie Lietuvos valstybės nepriklausomybės sukūrimo teisinius aspektus, prigimtinę teisę, teisėjų parengimą, jų socialines garantijas, žemės reformą, darbo sutartis, autorių teises, notaro veiklą, šeimos, prievolių, daiktinę, paveldėjimo teisę, bausmių sistemą, civilinį ieškinį baudžiamajame procese,

²²¹ Mykolas Romeris. „Akademinis mokslo metus pradėdant“, Židinys 8–9 (1934): 130.

²²² Antantas Činikas, „Testamentas pagal veikiančią Kaunijoj teisę“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–228: 37.

²²³ Ieva Deviatnikovaitė yra Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešojo teisės instituto profesoriė.

daktiloskopiją, nepilnamečių nusikalstamumą, prisiekusiųjų teismą, tarptautinį valstybės pripažinimą, tarptautinę oro teisę ir t. t.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Diplominiai darbai, Teisių fakultetas, studentai, teisės filosofija ir istorija, teisėsauga, konstitucinė teisė, administracinė teisė, darbo teisė, baudžiamoji teisė, civilinė teisė, baudžiamojo proceso teisė, civilinio proceso teisė, tarptautinė teisė.

ĮVADAS

Šio straipsnio objektas – 1933–1934 m. Teisių fakulteto studentų baigiamieji darbai. Tyrimo tikslas – tiriant diplominių darbų turinį įvertinti tarpukario Lietuvos teises aktualijas, teisės studijas. Siekiant išsikelti tikslo analizuojama baigiamųjų darbų struktūra, peržiūrima studentų naudota literatūra (straipsnyje nenurodomi šaltiniai, minėti pirmoje šių straipsnių serijos dalyje), minimi dažniausiai analizuoti teisės aktai, teismų jurisprudencija, studentų vartojama teisinė kalba, pateikiamos, autorės nuomone, vertingiausios ar įdomiausios darbų citatos, įvardijami dėstytojai, vertinę darbus, atskleidžiami studentų likimai.

Straipsnyje daugiausia remiamasi Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Retų knygų ir rankraščių skyriuje, Lietuvos centriniame valstybės archyve rastais dokumentais. Atliekant tyrimą naudotasi istoriniu, lyginamuoju, analitiniu, aprašomuoju, dokumentų analizės metodais.

Studentai rašto darbuose gvildeno teisės istorijos, filosofijos, konstitucinės, administracinės, darbo, civilinės, civilinio proceso, baudžiamosios, baudžiamojo proceso, kriminologijos, teisėsaugos, tarptautinės teisės klausimus.

TEISĖS FILOSOFIJA IR ISTORIJA

Dėstytojai, vertinę darbus iš teisės istorijos ir filosofijos, buvo teisės filosofijos profesorius P. Leonas, docentas A. Tamošaitis.

Pagrindinė lietuvių kalba rašyta literatūra buvo straipsniai periodiniuose leidiniuose „Logos“, „Kultūra“, „Vairas“, „Židinys“²²⁴, taip pat Lietuvos teisininkų draugijos ar kitų

²²⁴ Straipsniai iš žurnalo „Kultūra“, pavyzdžiui, Petras Leonas, „Individualumo ir kolektyvumo pradai demokratinėse valstybėse“, Kultūra (1932): 49–56; Petras Leonas, Teisės enciklopedijos paskaitos (Kauņas: Lietuvos universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1929); Izidorius Tamošaitis, „Hegelis“, Vairas 12 (1931): 508–515; Pranas Mantvydas, „Idealizmo sukaktuves minint. Hegelis ir jo valstybinė mintis“, Židinys 12 (1931): 426–441; Pranas Dovydaitis, „P. Hugo Grotiaus pirmtakai“, Logos 1 (1926): 107–119; Grinten, van der J. „Hugo Grotius ir tautų teisė“, Logos 1 (1926): 93–106; Vaitkevičius, „Prigimtinės teisės filosofijos šviesoj“ Logos (1924): 56–63.

organizacijų išleisti leidiniai²²⁵. Studentai rėmėsi vokiečių, lenkų²²⁶, rusų²²⁷, prancūzų kalbomis rašyta literatūra²²⁸ bei į lietuvių kalbą versta literatūra²²⁹.

Studentai tyrinėjo Hamurabio teisinę²³⁰, prigimtinės teisės²³¹ evoliuciją. Viename darbe buvo aptartas Lietuvos išdo tribunolas XVII–XVIII amžiuose, jo steigimas, kompetencija, sudėtis, tarnyba tribunole, raštininkai, tekūnai, išdo teisėjai, valdininkai, advokatai, teismo procesas²³². Studentas į darbo priedus buvo pridėjęs Tribunolo posėdžių dienotvarkes Tribunolo tarnautojams nuo 1613 metų.

Keli darbai ne visiškai buvo susiję su teisės istorija ar filosofija, tačiau rašyti Teisių fakultete. Pavyzdžiui, J. Klausas²³³ analizavo demokratijos principų evoliuciją Prancūzijoje, Anglijoje, diktatūrą kaip valdymo formą, išskirdamas rašymo metu kai kuriose valstybėse įsigalėjusį fašizmo ir komunizmo valdymą. Arba A. S. Laskauskas rašė apie Lietuvių periodinės spaudos istoriją²³⁴.

Iš teisės filosofijos taip pat būta kelių darbų. A. Dabšys rašė apie laisvės ir teisės koncepciją Hegelio filosofijoje²³⁵. P. Jočys analizavo teisės filosofijos ir socialinius klausimus²³⁶, aptardamas teisės filosofijos sampratą, vergovės institutą senovės civilizacijose, mintis apie lygybę, varguolių ir turčių santykį, teisingumo idėją, laisvos rinkos ir socializmo susipriešinimą, socializmo idėjų atstovus R. Ovjeną, K. Furjė, S. Simoną, W. Godviną, K. Hallą,

²²⁵ Augustinas Janulaitis, Vyriausiasis Lietuvos Tribunolas XVI–XVIII amž. (Kaunas: valstybės spaustuvė, 1927); Antanas Ignas Veryha-Darevskis, Lietuvos mokesčiai XVII–XVIII amž. (Kaunas, 1930); Zigmas Toliušis, Demokratija ir jos priešai, arba Demokrato katekizmas (Kaunas: Varpas, 1926); Mykolas Romeris, Lietuvos valstybės konstitucijos reforma (Kaunas: Lietuvos teisininkų draugija, 1928); Petras Leonas, Demokratija ir parlamentarizmas, sutrumpintas P. Leono pranešimas (Kaunas: Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjungos leidinys, 1930).

²²⁶ Leon Babiński, Trybunal skarbowy Radomski (Warszawa: Kasa im. J. Mianowskiego, 1923); Feliks Koneczny, Dzieje administracji w Polsce w zarysie (Wilno: Nakł. i dr. Okr. Szkoły Policji Państw. Ziemi Wileńskiej, 1924); Volumina legum: przedruk zbioru praw staraniem XX. Pijarów w Warszawie, od roku 1732 do roku 1782 (Petersburg: nakładem i drukiem J. Ohryzki, 1859–1889).

²²⁷ Борис Николаевич Чичерин, Б. Н. Философия права (Москва: Типо-литография Товарищества И. Н. Кушнерев, 1990).

²²⁸ Леон Дюги, Социальное право, индивидуальное право и преобразование государства (Тип. Вильде, 1909); Albert Valensin, Traité de droit naturel (Paris: Editions Spes, 1925).

²²⁹ Karl Kautsky, Seimas ir demokratija, vertė A. Janulaitis (Kaunas: A. Janulaičio leidinys, sp. „Raidė“, 1923); Rudolf von Jhering, Kova dėl teisės, vertė A. Janulaitis (Marijampolė: b-vės sp. „Dirvos“, 1923).

²³⁰ Bronius Baleniūnas, „Hamurabi ir Babilonijos teisinė santvarka pagal jo kodeksą“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–224.

²³¹ Ona Labanauskaitė, „Prigimtinė teisė istorijų šviesoje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–253.

²³² Leonas Šabūnas, „Lietuvos Išdo tribunolas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–276.

²³³ Juozas Klausas, „Demokratija ir nauji santvarkos reiškiniai po Didžiojo karo“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–251.

²³⁴ A? S? Laskauskas, „Lietuvių periodinės spaudos istorija“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–317.

²³⁵ Aleksandras Dabšys, „Laisvės ir teisės koncepcija Hegelio filosofijoje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–229.

²³⁶ Petras Jočys, „Teisės filosofija ir socialinis klausimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–244.

W. Thompsoną, K. Marksą, L. Blaną, F. Lasalį. Jis pacitavo B. N. Čičeriną: „Valstybė nustatyta tam, kad žmonės nenaikintų vieni kitų kovoje už būvį“²³⁷.

KONSTITUCINĖ, ADMINISTRACINĖ TEISĖ IR KLAIPĖDOS KRAŠTO AUTONOMIJA

Iš konstitucinės ir administracinės teisės buvo parašyti vos keletas darbų. Dėstytojai, vertinę darbus, buvo konstitucinės teisės profesorius M. Romeris, administracinės teisės profesorius ir Fakulteto dekanas V. Biržiška, tarptautinės ir romėnų teisės profesorius A. Jaščenka, civilinės teisės profesoriai S. Bieliackinas, K. Šalkauskis, docentai A. Tumėnas, T. Petkevičius.

Studentai rėmėsi M. Romerio darbais²³⁸, A. Jaščenkos tarptautinės teisės kursu, V. Biržiškos administracinės teisės užrašais, P. Klimo darbu²³⁹, vienkartiniais²⁴⁰ ir periodiniais leidiniais – žurnalais „Židinys“, „Teisė“, dienraščiais „Lietuvos aidas“, „Rytas“.

E. Medžys rašė apie konstitucijos sampratą, klasifikacijas – socialines, teises, politines, rašytines konstitucijas, pastarųjų keitimo sistemas²⁴¹.

P. Ribokas analizavo Lietuvos nepriklausomybės kūrimo įvykius²⁴², pradėdamas istorinę apžvalgą nuo XIII amžiaus iki 1922 m. rugsėjo 22 d., kai Lietuva buvo *de jure* priimta į Tautų Sąjungą. Studentas pateikė faktų apie 1917 m. rugsėjo 18–22 d. vykusią Vilniaus konferenciją, kurios metu buvo išrinkta Lietuvos Taryba, 1917 m. gruodžio 11 d. sudarytą aktą dėl Lietuvos valstybingumo, 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos nepriklausomybės aktą, konstitucijų kūrimą, Steigiamojo Seimo rinkimus, žemės reformą, sutartis tarp Lietuvos ir Rusijos.

A. Vabalas tyrinėjo darbininkų ir darbuotojų atstovavimo instituto²⁴³ vystymąsi Prancūzijos, Vokietijos, laisvojo Gdansko miesto, Lenkijos, Jugoslavijos, Rumunijos karalysčių, Airijos, Lietuvos konstitucijose, Klaipėdos krašto konvencijoje, aptardamas jose įtvirtintas ūkio tarybas, jų organizacinę struktūrą, kompetenciją.

²³⁷ Ten pat: 93.

²³⁸ Mykolas Romeris, Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose, 1932; Mykolas Romeris, Dabartinės konstitucijos (Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1932); Mykolas Romeris, Svarbiausios valstybinės problemos Italų fašizme ir Sovietuose (Kaunas: M. Kuktos sp., 1933).

²³⁹ Petras Klimas, Istorinė Lietuvos valstybės apžvalga (Kaunas: Vaiva, 1922).

²⁴⁰ 1928: 10 metų Lietuvos Nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti (Kaunas: K. Narkevičiaus ir V. Atkočiūno sp., 1928).

²⁴¹ Edmundas Medžys, „Socialinė, teisinė ir politinė konstitucija“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–257.

²⁴² Petras Ribokas, „Lietuvos nepriklausomybės atstatymas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–271.

²⁴³ A? Vabalas, „Profesinis ūkio atstovavimas pokarinėse konstitucijose“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–347.

B. Vidbergauzas rašė apie ypatingos teisinės padėties – karo padėties („apgulos, karo būklė“), nepaprastosios padėties („visuomeninio pavojaus būklė“) – reglamentavimą Prancūzijoje, Italijoje ir Anglijoje²⁴⁴.

S. Perminas aptarė Lietuvos diplomatinę tarnybą²⁴⁵, jos istorinę raidą, minėdamas Vytauto Didžiojo laikus, 1920 m. pirmąkart paskelbtus Lietuvos užsienio reikalų ministerijos etatus²⁴⁶, tolesnius šios ministerijos organizavimo pokyčius, vidaus administravimo dokumentus, įvardydamas tuometinių diplomatinę tarnautojų pareigybes, rangus, funkcijas, teises ir pareigas, garbės konsulus, pasiuntinybes, konsulatus, analizuodamas sudarytas konsulinės sutartis tarp Lietuvos ir Latvijos, Estijos, Vokietijos, Prancūzijos.

Lietuvos žemės reformos klausimus analizavo S. Elsbergas, kurio darbas buvo išspausdintas 1935 m. kaip VDU Teisių fakulteto leidinys²⁴⁷. Studentas atkreipė dėmesį, jog apie 87 procentai Lietuvos gyventojų gyveno kaimuose ir vertėsi žemės ūkio darbais. Tačiau tarp jų 20–30 procentų asmenų buvo bežemiai arba turėjo labai mažai žemės. Darbo autorius išvelgė žemės reformos reikalingumą dėl to, kad „Iš vienos pusės stovi saujelė stambiųjų žemvaldžių <...>, o iš kitos pusės – arti trečdalis gyventojų turėjo priklausyti svetimos malonės ir būti bajorijos pavergtu sluoksniu“²⁴⁸. Kita vertus, jis priminė, kad laikinoji vyriausybė buvo pažadėjusi stojantiems į kario savanorio tarnybą aprūpinti juos žeme, tad dauguma savanorių buvo mažžemiai arba bežemiai. Ir tai taip pat buvo viena iš priežasčių organizuoti žemės reformą. Darbo autorius aptarė Žemės reformos įstatymo rengimo peripetijas, reformos vykdymo įstaigų (Žemės reformos valdybos, Žemės reformos departamento, Žemės ūkio ministerijos juriskonsultų) kompetenciją, žemės nusavinimo klausimus, parceliaciją ir t. t.

1933 metais pasirodė keletas darbų Klaipėdos krašto autonomijai ir Lietuvos suvereno teisei į Kraštą aptarti²⁴⁹. Pagrindinis šių darbų vertintojas buvo konstitucinės ir administracinės teisės profesorius, *ad hoc* teisėjas Nuolatiniaame Tarptautiniame Teisingumo Teisme, nagrinėjant Krašto Statuto aiškinimo bylą, M. Romeris²⁵⁰.

²⁴⁴ Benjaminas Vidbergauzas, „Ypatingos būklės teisė Vakarų Europoje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–288.

²⁴⁵ Stasys Perminas, „Lietuvos diplomatinė santvarka“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–230.

²⁴⁶ Užsienio reikalų ministerijos etatai, Laikinosios Vyriausybės žinios (1920, Nr. 33–373).

²⁴⁷ S? Elsbergas, „Lietuvos žemės reforma“, diplominis darbas (1933). Kaunas: VDU Teisių fakulteto leidinys, 1935.

²⁴⁸ S? Elsbergas, „Lietuvos žemės reforma <...>“: 7.

²⁴⁹ Juozapas Motiejus Lapinskas, „Lietuvos suverenumas Klaipėdos krašte“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–254; Juozas Švelnikas, „Juridinis Klaipėdos krašto statusas Lietuvos valstybėje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–279; Jonas Gegužis, „Klaipėdos krašto, Alandų salų, Karpatų rusų, lenkų Silezijos ir Katalonijos autonomijos“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–308; Jonas Matulionis, „Klaipėdos krašto autonomija“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–323; J? Šližys, „Klaipėdos krašto, Alandų salų, Karpatų rusų, Lenkų Silezijos ir Katalonijos autonomija“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–345.

²⁵⁰ Detaliau šių darbų analizę skaityti – Ieva Deviatnikovaitė, „Klaipėdos krašto teisė studentų darbuose: 1933–1939“, Logos 101 (2019).

DARBO TEISĖ

Keturi studentai analizavo darbo sutarties institutą²⁵¹.

Be jau minėtos literatūros I-oje šių straipsnių serijos dalyje studentai rėmėsi negausia su darbo teise susijusia lietuvių kalba rašyta literatūra²⁵². Dėstytojai, vertinę darbus, buvo civilinės teisės profesorius S. Bieliackinas ir docentas K. Šalkauskis.

J. Blažaitis atliko darbo sutarties instituto raidos analizę nuo senovės romėnų laikų, taip pat aptarė teisinį reglamentavimą, galiojusį Lietuvoje – Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo I dalį, Napoleono kodeksą, Kuršo gubernijos civilinį kodeksą. Studentas X tomo I dalį aiškino remdamasis Rusijos imperijos Senato nutarimais. Jis pastebėjo, kad Napoleono kodekse bendrosios sutartys buvo atskirtos nuo darbo sutarčių, šis teisės aktas draudė asmens samdymą iki jo mirties, o taip pat, kad kilus ginčui dėl algos tarp darbdavio ir darbininko tikėti reikėjo darbdavio parodymais. Studentas pabrėžė Napoleono kodekso spragas dėl darbo teisinių santykių reglamentavimo. Kuršo gubernijos civiliniame kodekse asmens samdymo sutartimi buvo vadinta sutartis ne dėl daiktų, o dėl veiksmų – patarnavimo, pastangų, darbo.

K. Miltakis apžvelgė darbo sutarties sąvoką, subjektus, terminus, formą, vykdymą, šalių teises ir pareigas Lietuvos teisiniame reglamentavime. Studentas rašė ir apie kolektyvinę darbo sutartį bei darbo sutartis žemės ūkyje, pramonėje ir prekyboje. Darbo autorius analizavo Prūsijos imperijos civilinį kodeksą, Napoleono kodeksą, Kuršo gubernijos civilinį kodeksą, Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo I dalies 2201–2239 straipsnius, XII tomo II dalį dėl pramonės įstatų, Žemės ūkio darbams samdyti įstatų, Prekybos įstatų, taip pat nepriklausomoje Lietuvoje priimtus įstatymus²⁵³. Studentas be kitų išvadų reziūavo, kad Lietuvos darbo įstatymams reikalinga kodifikacija.

A. Račys aptarė darbo sutartį pagal Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo I dalį ir Lietuvos Respublikos Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymą²⁵⁴ bei kitus jau minėtus įstatymus.

J. A. Šapiro darbe, be jau minėtų klausimų, aptarė darbininkų streikų fenomeną, kompensacijas, kolektyvinių sutarčių instituto nebuvimą Lietuvoje, darbininkų atstovybes. Jis padarė išvadą: „Lietuvoj darbo sutarties srityje kol kas labai mažai nuveikta. Iš atliktų šioj srity didesnių darbų paminėtini žemės darbininkų samdymo įstatymas ir pramonės darbininkų

²⁵¹ Jonas Blažaitis, „Darbo sutartis“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–295; Kazys Miltakis, „Darbo sutarties įstatymai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–325; Antanas Račys, „Darbo sutartys“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 8–335; Jofė-Abromas Šapiro, „Darbo sutartis“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–343.

²⁵² Kazimieras Samajauskas, Tiesos gaspadorių ir samdininkų Lietuvoje, perspausdinta iš „Naujienu“ (Tilzit: M. Saunus, 1903); Adomas Lastas, Kompensacija pramonės įmonėse: kompensacijos įstatymas ir jo kritiškas paaiškinimas, sugretinimas su kitais, kompensacijai artimais, Pramonės įstatų ir kitų įstatymų straipsniais ir teismų praktika (Kaunas: Kooperatinė „Raidės“ sp., 1931); Juozas Paplauskas, „Lietuvos darbininkų profesinis judėjimas 1919–1926 m.“, Naujoji gadynė 1 (1926): 7–11.

²⁵³ Dvarų darbininkų-ordinarininkų samdymo ir atstatymo įstatymas, Vyriausybės žinios (1924, Nr. 155–1095); Pramonės darbininkų samdos įstatymas, Vyriausybės žinios (1933, Nr. 249–2966); Ligonų kasų įstatymas, Vyriausybės žinios (1934, Nr. 434–3033).

²⁵⁴ Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymas, Vyriausybės žinios (1929, Nr. 306–2057).

samdymo įstatymas. Daugiau šioj srity svarbaus nesukurta ir tebegyvenama senais rusų įstatymais²⁵⁵.

Pastebėtina, kad studentai analizavo ir kitų šalių darbo sutarčių teisinį reglamentavimą.

CIVILINĖ TEISĖ

Daugiausiai diplominių darbų buvo parašyta civilinės teisės klausimais – daugiau nei šešiasdešimt. Studentai rašė asmenų, šeimos, paveldėjimo, daiktinės, prievolių teisės temomis. Parašytus darbus vertino civilinės teisės profesorius S. Bieliackinas ir docentas K. Šalkauskis.

Be pirmoje straipsnių serijos apie studentų diplominius darbus dalyje nurodytų šaltinių studentai rėmėsi S. Bieliackino civilinės ir prekybinės teisės paskaitų užrašais²⁵⁶, Z. Toliušio veikalais apie paveldėjimo teisę²⁵⁷, neoficialiais civilinių įstatymų rinkiniais²⁵⁸, V. Ž. Burkevičiaus²⁵⁹, V. Mačio²⁶⁰, A. Janulaičio²⁶¹, A. Jaščenkos²⁶², M. Kavolio²⁶³, K. Šaulio²⁶⁴, P. Leono²⁶⁵ ir kitais veikalais²⁶⁶, Lietuviškąja enciklopedija²⁶⁷. Studentai taip pat

²⁵⁵ Jofė-Abromas Šapiro, „Darbo sutartis <...>“: 52.

²⁵⁶ Simanas Bieliackinas, Civilinės ir prekybinės teisės paskaitų užrašai 1927/8 mokslo metais (S.I: s.n., 1929).

²⁵⁷ Zigmas Toliušis, Apie testamentus: kaip testamentai rašomi, tvirtinami ir vykdomi, Suvalkų apygardos įstatymų apie testamentus skirtingumai: su testamentų formomis ir pareiškimų teismams pavyzdžiais. Antroji pataisytoji laida (Kaunas: „Varpo“ b-vė, 1925); Zigmas Toliušis, Paveldėjimo įstatymai Lietuvoje: apie tai, kokias palikimo dalis, einant įstatymais paveldėja mirusiojo giminiečiai ir kaip reikia įsitvirtinti paveldėjimo teisėse. Suvalkų apygardos paveldėjimo įstatymų skirtingumai (Klaipėda: Lietuvos teisininkų draugijos leidinys, 1924).

²⁵⁸ Civiliniai įstatymai (10 tomo 1 dalis). Civilinių Įstatymų tekstą su papildymais iki 1933.I.1. ir kasacinių sprendimų nuo 1924 m. iki 1931 m. bei Vyriausiojo Tribunolo išspręstų klausimų, iškeltų Teisingumo Ministerijos orderiais, remiantis T. Sutvarkymo įst. 259–1 str. (Kaunas: „Literatūros“ knygyno leidimas, 1933).

²⁵⁹ Vilhelmas Žanas Burkevičius, Globa ir jos organai civilinėje srityje: veikiančiųjų Lietuvos ir kelių svetimų globos įstatymų palyginamoji apžvalga bei esamoji dabar mūsų teismų globos byloje praktika (Kaunas: D. Gutmano knygyno leidinys, 1932).

²⁶⁰ Vladas Mačys, Apie šeimos santvarką ir moterų teises senovėje (Kaunas: kooperatinė „Raidės“ sp., 1934).

²⁶¹ Augustinas Janulaitis, Napoleono teisynas: jo atsiradimas ir veikimas Prancūzijoje, išsiplėtimas svetur, o ypatingai Lietuvos Užnemunėje (Kaunas: Varpas, 1930).

²⁶² Aleksandras Jaščenka, Romėnų teisė: istorija ir dogma. 1929/1930 mokslo metais pavasario semestre prof. Jaščenkos skaitytų paskaitų konspektyvinis kursas (Kaunas: rankraščio teisėmis, 1931).

²⁶³ Martynas Kavolis, Bažnytinės tikibiniai mišriosios ir civilinės moterystės juridinė padėtis Lietuvoje (Kaunas: išleido M. Kavolis, 1930).

²⁶⁴ Kazimieras Steponas Šaulys, Kanoniškojo proceso teisė (Kaunas: Raidė, 1927).

²⁶⁵ Petras Leonas, „Dėl gimininio (giminės) turto“, Teisė 3 1922: 39–40.

²⁶⁶ Teisiniai santykiai šeimoje: santrauka veikiančiųjų šeimos teisės srityje įstatymų su Vyr. Tribunolo paaiškinimais ir prašymų pavyzdžiais. Spaudai paruošė teisių daktaras L. Veržbavičius; redagavo ir prakalbą parašė pris. adv. Z. Toliušis (Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1932); Giršas Rutenbergas, „Civilinių vedybų klausimu. Vyriausiojo Tribunolo aiškinimo kritika“, Teisė 19 1931: 66–73; Stasys Šalkauskis, Lietuvių tauta ir jos ugdymas (Kaunas: „Sakalo“ b-vės leidinys, 1933); Petras Malakauskis, Moterystės teisės (Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto leidinys, 1932); Petras Malakauskis, Civilinės jungtuvės (Kaunas: „Šviesos“ sp., 1926); Liuda Purėnienė, Jungtuvės ir išsiskyrimai (Kaunas: L.S.D.P. Kauno org. Moterų sekcijos leidinys, 1932).

²⁶⁷ Pavyzdžiui, Simanas Bieliackinas, Autoriaus teisė, Lietuviškoji enciklopedija, vyr. red. V. Biržiška (Kaunas: Spaudos fondas, 1931–: 390).

naudojosi rusų²⁶⁸, vokiečių²⁶⁹, lenkų²⁷⁰ kalbomis rašyta mokslinė literatūra, į lietuvių kalbą versta užsienio mokslininkų veikalais²⁷¹, Rusijos imperijos senato nutarimais²⁷², Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo civilinių kasacinių bylų sprendimų rinkiniais²⁷³, Teisingumo ministerijos leidiniais²⁷⁴, įstatymais²⁷⁵. Pastebėtina, kad studentai rėmėsi religiniais šaltiniais – Biblija, Evangelija, istoriniais – Hamurabio teisinis, hebrajų teise²⁷⁶, nevengė ir grožinės literatūros, pavyzdžiui, G. Flobero „Ponia Bovari“.

Asmenys

Keli darbai buvo dedikuoti fizinių asmenų civiliniam teismumui ir veiksniumi. Studentai rašė apie asmenis, dingusius be žinios.

L. G. Perlovas rašė apie fizinių asmenų, dingusių be žinios, teisinę padėtį²⁷⁷. Pagal Lietuvoje galiojusius Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo I dalies nuostatus, dingusiu be žinios buvo laikomas asmuo, pasišalinęs iš savo nuolatinės gyvenamosios vietos ir be jokios žinios dingęs dešimties metų laikotarpyje. Civilinis procesas įvirtino dingimo be žinios fakto nustatymo procedūras. Studentas aprašė įvairiausius atvejus, susijusius su teisinių santykių atsiradimu arba išnykimu, kai asmuo buvo laikomas dingusiu, kritikavo per ilgą dešimties metų laikotarpį.

A. D. Giršovičius pateikė dingusio be žinios asmens sampratą.

²⁶⁸ Семён Абрамович Бемякин, Частное право в основных принципах: курс гражданского права (Каунас: Тип. Ф. Соколовской и Г. Лана, 1928); Габриэль Фёликсович Шершеневич, Учебник русского гражданского права (Санкт-Петербург: Башмаковы, 1907); Сборник узаконений и распоряжений правительства о правах и обязанностях сельских обывателей, о их управлении и поземельном устройстве, сост. Н. Бойсман, Н. А. Бойсман. – 2-е изд. Ч. 1–2. (Санкт-Петербург: тип. В. С. Эттингера (б. Вульфа), 1871) ir t.t.

²⁶⁹ *Handwörterbuch der Rechtswissenschaft* (Walter de Gruyter, 1926).

²⁷⁰ Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego (W Wilnie: w drukarni J. K. Mci przy akademij, 1786); Waclaw Holewiński, Kurs prawa cywilnego obowiązującego w Królestwie Polskim. (Warszawa, ?); Daniłowicz, I. Kodex Napoleona w porównaniu z prawami polskimi i litewskimi (Warszawa: Księgarnia J. Fiszera, 1905).

²⁷¹ Mélanges P. F. Girard, P. F. Romėnų teisė. Iš aštuntojo Felikso Senn'o peržiūrėto prancūzų leidimo autoriaus įpėdiniams sutikus vertė dr. A. Tamošaitis (Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1931–1933).

²⁷² Сборник решений Правительствующего Сената по делам коммерческих судов Империи (Санкт-Петербург: Типография Правительствующего Сената, 1878).

²⁷³ Pavyzdžiui, Vyriausiojo tribunolo ... civilinių kasacinių bylų sprendimų rinkinys, paruošė ir išleido Z. Toliušis ir V. Požela, (Kaunas: Z. Toliušis ir V. Požela, 1929–)

²⁷⁴ Civiliniai įstatymai: įst. rink. X t. 1 d., vertė Kazys Šalkauskis (Kaunas: Teisingumo ministerija, 1930).

²⁷⁵ Pavyzdžiui, Bendro naudojimosi kelių ir tiltų įstatymas, Vyriausybės žinios (1921, Nr. 59–547).

²⁷⁶ Asher Gulak, Foundations of Jewish Law (Hebrew) (Berlin, 1922).

²⁷⁷ Louis Gilelis. Perlovas, „Be žinios dingimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–266; Abramus Giršovičius, „Be žinios dingimas“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–309.

ŠEIMOS TEISĖ

Šeimos teisė susilaukė didelio studentų dėmesio – net dvidešimt keturi darbai buvo skirti šiam civilinės teisės institutui.

Vyro ir žmonos turtingiausi santykiai

Šeši darbai buvo skirti vyro ir žmonos turtingiausiems santykiams aprašyti²⁷⁸. Studentai rašė apie šiuos santykius nuo senovės Romos, germanų tautų laikų. Taip pat aptarė tuometį Prancūzijos teisinį reglamentavimą, paminėdami vedybinės sutarties („jungtuvinė sutartis“) institutą, pagrindinius santuokos principus Anglijoje, Austrijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Rusijoje.

Studentai apžvelgė ir Lietuvos dalyje galiojusį teisinį reglamentavimą – Rusijos imperijos civilinius įstatymus, pabrėždami, kad daug nesusipratimų kildavo dėl turto („kraitis“), kurį paveldėdavo žmona iš tėvų ar kitų giminių, kai susituokdavo, kad nebuvo galima sudaryti vedybinių sutarčių, nes „<...> jos liestų neapbrėžtą turtą ir taipogi nežinomą būsimąjį turtą“²⁷⁹. Buvo analizuojami ir Prūsijos imperijos civilinis kodeksas, galiojęs Klaipėdos krašte, pagal kurį vedybinės sutartys buvo leistinos, ir Napoleono kodeksas, ir Lenkijos karalystės civilinis statutai. Studentai aptarė kraičio sutartis, dovanojimo aktus, paveldėjimo klausimus mirus vienam iš sutuoktinių.

Kai kurie studentai darbuose naudojo Vyriausiojo Tribunolo jurisprudenciją. Pavyzdžiui, J. Žukaitė citavo Vyriausiojo Tribunolo jurisprudenciją: „Vyriausiojo Tribunolo 1928 II. 28 d. sprendimu 159 Nr. yra nustatyta, kad veikiančiais įstatymais vyras ir žmona yra atskiri asmenys, kurie be įgaliojimo negali disponuoti kito turto“²⁸⁰. Žinoma, ir Rusijos imperijos Senato sprendimais. Pavyzdžiui, I. Kazlauskas savo darbe pateikė tris Rusijos imperijos Senato sprendimų šeimos bylose vertimus į lietuvių kalbą.

Studentai savo darbuose priedavo panašios išvados. Kaip ją suformulavo V. Garmus: „<...> kuo greičiau yra reikalingas vienas įstatymo kodeksas visai Lietuvai. <...> turi būti nustatytas turto atskirumas tarp vyro ir žmonos, kuris nustatomas tam tikromis notarine forma sudarytomis sutartimis prieš vestuves, o jei tai nėra iš anksto nustatyta, tai tuomet turi būti turto bendrumas <...>“²⁸¹.

²⁷⁸ A? Anšelevičius, „Vyro ir žmonos asmens ir turto santykiai“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–223; Marija Jakovickaitė-Digrienė, „Turto santykiai tarp vyro ir žmonos užnemunėje 19–20 amž. Napoleono kodeksu, 1825 m. Lenkijos Civ. Statutu ir sutartimis“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–310; Ignas Kazlauskas, „Vyro ir žmonos turto santykiai“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–249; Antanas Garmus, „Vyro ir žmonos asmens ir turto santykiai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–306; Vincas Kazlauskas, „Vyro ir žmonos asmeninės ir turtingos tarpusavio prievolės“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–312; Jadvyga Žukaitė, „Sutuoktinių turtų santykiai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–350.

²⁷⁹ A? Anšelevičius, „Vyro ir žmonos asmens <...>“: 13.

²⁸⁰ Jadvyga Žukaitė, „Sutuoktinių turtų santykiai <...>“: 17.

²⁸¹ Antanas Garmus, „Vyro ir žmonos asmens <...>“: 27.

Santuoka

Šeši studentai rašė apie santuokos institutą²⁸².

M. Tabačnikas analizavo civilinės santuokos institutą, atskleisdamas santuokų formų įvairovę, katalikų, protestantų bažnyčių požiūrį į santuoką ir skyrybas, išskirdamas civilinės santuokos formas bei jos instituto formavimąsi Olandijoje, Anglijoje, Škotijoje, Airijoje, Prancūzijoje, Belgijoje, Liuksemburge, Rumunijoje, Ispanijoje, JAV, Latvijoje, sovietinėje Rusijoje, Estijoje ir t.t. Studentas aptarė civilinės santuokos instituto vystymąsi ir Lietuvoje – jis rašė: „Iki 1386 metų, t.y. iki įvedimo Lietuvoje krikščionybės, jungtuvės buvo laikomos civiline sutartimi. Bet įvedus krikščionybę, bažnyčia pamažu paėmė į savo rankas visus jungtuvių reikalus, paskelbė ją sakramentu ir užgynė išsiskyrimus“²⁸³. Studento pastebėjimu, rašomuoju laikotarpiu Lietuvoje, pagal Rusijos imperijos teisyno X tomą, Kuršo gubernijos civilinį kodeksą ir 1836 m. vedybų statutą, galiojusį Marijampolės apygardos teismo teritorijoje, buvo pripažįstamos tik tikibinės santuokos. Tik Prūsijos imperijos civiliniame kodekse, galiojusiame Klaipėdos krašte, buvo numatyta civilinė santuoka. Tačiau 1928 m. konstitucijoje buvo įtvirtinta tikėjimo ir sąžinės laisvė, tad studentas rašė: „Vadinas, nei vienas pilietis negali būti verčiamas daryti jungtuvių, <...> pas dvasininkus. Bet iki šiol piliečiai priversti tai daryti, nes nėra dar Lietuvoje nei atskiro civilinių jungtuvių bei išsiskyrimų įstatymo, nei bendros civilinės metrikacijos įstatymo, nei numatytos įstaigos, kurios būtų pavesta atlikti civilinę metrikaciją“²⁸⁴. Studentas papasakojo, kad 1925 m. sausio 14 d. Ministrų Kabinetas panaikino kaip neteisėtą 1924 m. balandžio 8 d. vidaus reikalų ministro aplinkraštį²⁸⁵, kuriuo savivaldybėms buvo pavesta registruoti santuokas, gimimą, mirtį, buvo pastebėta ir tai, kad vidaus reikalų ministras buvo paruošęs civilinės metrikacijos įstatymo projektą, tačiau jis ir liko projektu. Studentas taip pat pateikė keletą Vyriausiojo Tribunolo priimtų sprendimų santuokos klausimais.

B. Bieliukas padarė detalią santuokos instituto analizę lyginamuoju aspektu, apžvelgdamas net dvidešimt keturių valstybių patirtį. Studentas aptarė senovės lietuvių santuokos formas – nelaisvąsias, laisvąsias, tikrąsias, pagrindus nutraukti santuoką (neištikimybė, nevaisingumas, žiaurus elgesys). Darbo autorius aptarė Vyriausiojo Tribunolo 1930 m. lapkričio 13 d. nutarimą, kuriame šis turėjo atsakyti į klausimą, ar Klaipėdos krašte ir užsienio valstybėse įregistruotos santuokos galioja Didžiojoje Lietuvoje. Studentas pastebėjo, kad Vyriausiasis Tribunolas nutarė, jog Didžiojoje Lietuvoje galimos tik bažnytinės santuokos, nors

²⁸² Mauša Tabačnikas, „Civilinis jungtuvės“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–280; Bronius Bieliukas, „Bažnytinės ir civilinės jungtuvės“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–294; Juozas Draugelis, „Jungtuvės įstatymų šviesoje“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–303; Ona Liorentaitė, „Civilinių jungtuvių klausimas Lietuvoje“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–319; Juozas Motiejaitis, „Civilinės metrikacijos ir vedybų klausimas Lietuvoje“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–327; Zigmuntas Steponavičius, „Romos katalikų bažnytinėmis jungtuvėmis vedusių, suardžiusių jungtuves ir separatistų asmeniniai ir turto santykiai Didž. Lietuvoje dabar“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–341.

²⁸³ Mauša Tabačnikas, M. „Civilinis jungtuvės <...>“: 25.

²⁸⁴ Ten pat: 26.

²⁸⁵ Vidaus reikalų ministerijos aplinkraštis, Vyriausybės žinios (1924, Nr. 1117–157).

Lietuvos piliečiai galėjo tuoktis Klaipėdos krašte pagal civilinę tvarką ir toks santuokos įregistravimas galiojo Lietuvoje. Studentas išreiškė nuostabą: „Keista – vienoj valstybės dalyj ir net užsienyje galima sudaryti civilines jungtuves, o kitoj valstybės dalyj jau tas pats pilietis norėdamas negali sudaryti civilinių jungtūvių, bet turi važiuoti į kitą jos dalį arba užsienį“²⁸⁶. Darbo autorius taip pat apžvelgė Valstybės Tarybos pateiktą Jungtūvių įstatymo projektą.

J. Draugelis rašė ne tik apie santuokos sudarymo institutą, bet ir jos nutraukimo pagrindus.

O. Liorentaitė savo darbe parašė, kad santuoka – tai civilinis institutas, mažai ką bendra turintis su religija. Ji pastebėjo, kad darbo rašymo metu daugumoje valstybių yra priimtina civilinė santuoka, kuri priylgsta bažnytinei. Tuo tarpu Lietuvoje, išskyrus autonominį Klaipėdos kraštą, civilinės santuokos nebuvo sudaromos, tačiau buvo pripažįstamos civilinės santuokos, sudarytos užsienyje arba Klaipėdos krašte. Studentė pateikė ne vieną Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencijos pavyzdį. Darbo autorė įdomiai aprašė pirmuosius Lietuvoje atvejus 1921, 1922 metais, kuomet iškilo civilinės metrikacijos poreikis, Juriskonsultų komisijos sprendimus, Valstybės Tarybos paruoštus Civilinės padėties aktų ir Jungtūvių įstatymų projektus. Pastarojo projekto bendri nuostatai buvo perimti iš Latvijos jungtūvių įstatymo.

J. Motiejaitis analizavo termino „metrikacija“ kilmę. Studentas dar detaliau aprašė įvykius, susijusius su civilinės metrikacijos poreikiu Lietuvoje, Jungtūvių įstatymo, Civilinės metrikacijos įstatymo projektus nuo 1926 iki 1933 metų, Vyriausiojo Tribunolo jurisprudenciją.

Z. Steponavičius rašė apie santuokos ir ištuokos institutą, vyro ir žmonos teises, turto santykius.

Santuokos nutraukimo institutas buvo aptartas keliuose darbuose²⁸⁷.

I. Zilbermanis darbe aptarė skyrybų institutą, apžvelgdamas religinį kontekstą, pateikdamas statistinius duomenis apie skyrybas įvairiausiose šalyse, įskaitant ir 1922–1926 metų laikotarpio Lietuvą.

S. Aranovskis, aptardamas šį institutą, padarė istorinės raidos apžvalgą, lygino jį su kitomis valstybėmis, o taip pat apžvelgė Lietuvos teisinį reglamentavimą bei Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencijos pavyzdžius. Studentas atpasakojo Vyriausiojo Tribunolo 1930 m. lapkričio 13 d. nutarimą, kuriame šis turėjo atsakyti, ar užsienyje išsiskyrusių Lietuvos piliečių katalikų gauti ištuokos dokumentai galiojo Didžiojoje Lietuvoje. Tribunolas nutarė, kad ištuokos dokumentai Lietuvoje negalioja, jei santuoka buvo bažnytinė.

Vienas darbas, pagal tuometį supratimą, buvo daugiau iš baudžiamosios teisės. L. Jezernickis rašė apie santuokos laužymą ir baudimą už tai²⁸⁸, apžvelgdamas teisinę patirtį Australijoje, Italijoje, Olandijoje, Ispanijoje, Rusijoje, Suomijoje ir t. t., taip pat aptardamas šį institutą senovės romėnų, žydų, graikų, kanonų teisėje.

²⁸⁶ Bronius Bieliukas, „Bažnytinės ir civilinės <...>“: 43.

²⁸⁷ Iz? Zilbermanis, „Perskyrimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–285; Solomonas Aranovskis, „Persiskyrimo teisė. Istorija ir dogma“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–291.

²⁸⁸ L? Jezernickis, „Santuokos laužymo baudimo problema“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–243.

Tėvai, vaikai, įvaikinimas, globa

Keli darbai buvo skirti tėvų ir vaikų teisiniams santykiams apibūdinti²⁸⁹.

R. Davidovas apžvelgė tėvų ir vaikų teisinių santykių institutą nuo senovės Romos iki tuo metu galiojusio reglamentavimo Prancūzijoje, Vokietijoje. Studentas aiškino tėvų valdžios sampratą pagal Lietuvoje galiojusias Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo I dalies nuostatas. Čia tėvų valdžia vaikams reikė tiek motinos, tiek tėvo valdžią, tačiau „atsiradus kolizijai tarp vyro ir žmonos, primatas atiduodamas tėvui“²⁹⁰ ir tai seka iš 107 straipsnio, skelbiančio, kad žmona turėjo griežtai klausyti vyro, kaip šeimos galvos ir t. t. Studentas detalizavo priemones, kuriomis tėvai galėjo naudotis, auklėdami vaikus – tėvai galėjo naudoti „namines taikomasias“ priemones. Tačiau tokių priemonių turinio išaiškinimo nebuvo. Taip pat studentas rašė apie tėvų ir vaikų pareigas, nepilnamečių ir pilnamečių vaikų turta.

A. Gasiūnas rašė apie tėvų ir vaikų teisinius santykius pagal galiojusį teisinį reglamentavimą, aptarė santuokinių, nesantuokinių, įteisintų vaikų statuso skirtumus, vaikų ir tėvų turtinės teisės klausimus, paveldėjimo institutą, vaikų pareigas, Vyriausiojo Tribunolo jurisprudenciją, susijusią su vaikų turtinėmis teisėmis, dukterų kraičiu.

K. Misevičius²⁹¹ tyrinėjo įvaikinimo institutą pagal Lietuvoje galiojusius Rusijos ir Prūsijos imperijų civilinius įstatymus, taip pat pagal teisės aktus Palangos valsčiuje ir Suvalkijoje. Nesantuokinių vaikų teisinis statusas taip pat buvo tyrinėjamas²⁹².

L. Muzikantaitė rašė apie nesantuokinio vaiko teisinį statusą, pažymėdama, kad „Mūsų moralės ir teisėtumo jausmas jau nebeleidžia bausti ir varžyti pilietį dėl to, kad jo tėvai pagimdė jį nesusituokę“²⁹³.

P. Gamziukas aptarė nesantuokinių vaikų teisių institutą pagal Lietuvoje galiojusius X t. I dalį Užnemunės civilinį statutą, Palangos valsčiaus teisę, civilinį kodeksą Klaipėdos krašte, remdamasis Vyriausiojo Tribunolo nutarimais.

E. Protas rašė apie nesantuokinių vaikų teisinio statuso raidą įvairiose Vakarų Europos valstybėse, taip pat Lietuvoje, cituodamas keletą Vyriausiojo Tribunolo nutarimų.

Keletas darbų buvo skirti globos institutui²⁹⁴. Pastebėtina, kad globos institutas Lietuvoje buvo reglamentuojamas Rusijos imperijos civiliniais įstatymais, įtrauktais į Rusijos

²⁸⁹ Ruvimas Davidovas, Tėvų ir vaikų asmens ir turto santykiai: diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–231; Antanas Gasiūnas, „Tėvai ir vaikai mūsų dabartine civiline teise (X tomas, 1 d.)“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–307.

²⁹⁰ Ruvimas Davidovas, „Tėvų ir vaikų <...>“: 12.

²⁹¹ Ksaveras Misevičius, „Įsūnijimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–261.

²⁹² Lija Muzikantaitė, „Juridinis pavainikio kūdikio ryšis su motina ir tėvu“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–264; Petras Gamziukas, „Pavainikių įteisinimas Lietuvoje“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–305; Eustakijus Protas, „Vaikų įteisinimas“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–334.

²⁹³ Lija Muzikantaitė, „Juridinis pavainikio <...>“: 40.

²⁹⁴ CH? L? Gordonaitė, „Mažamečių globa sulig Lietuvos įstatymais“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–237; Gediminas Julijono Grubliauskas, „Nepilnamečių globa pagal mūsų veikiančią teisę“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–241; Kazimieras Balkūnas, „Nepilnamečių globa Klaipėdos krašte“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–292.

imperijos įstatymų sąvado X tomo 1 knygos III dalį. Galbūt dėl to studentai, rašydami šia tema daugiausia rėmėsi rusų kalba rašyta mokslinė literatūra. Ch. L. Gordonaitė rašė apie mažamečių globą, aptardama mažamečio sąvoką tuometinėje Lietuvoje: „Mūsų įstatymai suteikia asmenims pilną veiksmingumą pasiekiant jiems 21 metų amžiaus. Tačiau gan daug teisių asmuo įgauna jau su 17 metų, o kai kurias – net su 14 metų. Iki 14 metų asmuo laikomas mažamečiu ir jam steigama globa. Virš 14 metų globojamasis gali prašyti pakeisti jam globą aprūpinimu <...>“²⁹⁵. Studentė analizavo turinius globotinių santykius su globėjais, tėvais, tvirtindama, kad „pamatas globai steigti – yra mažametis vaikas, turintis turtą. Pats asmens mažametiskumas dar neduoda pagrindo globai steigti; tas pagrindas randasi tik tada, kai mažametis turi dar turtą“²⁹⁶. Ji aprašė globos nutraukimo pagrindus ir t.t.

G. Grubliauskas rašė apie globos instituto istoriją, vystymąsi tuometinėje Vokietijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje, Rusijoje ir, žinoma, Lietuvoje. Studentas kritikavo Lietuvoje galiojusio Rusijos imperijos teisyne X tomo 1 dalį ir tvirtino, kad „moderniausiai“ globos institutas reglamentuojamas Klaipėdos krašte, kur galiojo Prūsijos imperijos civilinė teisė.

K. Balkūnas aptarė globos instituto teisinį reglamentavimą Klaipėdos krašte²⁹⁷.

Daiktinė teisė

Vienas darbas buvo dedikuotas valdymo institutui²⁹⁸, jo formoms, kategorijoms (tarpiškas, betarpiškas, priklausomas, nepriklausomas), valdymo teisėtumui, neteisėtumui, valdymo sąžiningam ir nesąžiningam atsiradimui, valdymo teisės subjektams, objektams, valdymo pabaigai, gynimui, ginčams dėl daikto valdymo.

P. Baltiejus rašė apie nuosavybės teisių įgijimą²⁹⁹, remdamasis Rusijos imperijos įstatymais – 1910 m. birželio 14 d. įstatymo 47 straipsniu. Jis analizavo „darbo šeimos“ arba valstiečių šeimos institutą, gausiai remdamasis Rusijos imperijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimais, gvildendamas tokius klausimus kaip žemės paveldėjimo, „šeimos galvos“.

Bendroji nuosavybė³⁰⁰ buvo analizuota remiantis Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo 1 dalies nuostatomis, kuriose studentas įžvelgė prieštaravimų, apžvelgė romėnų ir germanų teisinės tradicijas, jų skirtumus bendrosios nuosavybės kontekste, aptarė bendrosios nuosavybės sudarymą, naudojimą, tvarkymą, panaikinimą. Darbo autorius taip pat tyrinėjo Prūsijos imperijos civilinį kodeksą, galiojusį Klaipėdos krašte, Vietos gubernijų įstatymų rinkinį, veikusį Palangos valsčiuje. Studentas taip pat rėmėsi Rusijos imperijos Senato ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimais: „<...> ar bendrasis turtas visas, ar jo dalys būtų visų ar ji vieno dalininko faktiškame valdyme, kiekvienas jų atskirai apsaugojimui savo teisių turi teisę kelti ieškinius dėl viso turto, nes bendrosios nuosavybės esmė pasireiškia tame, kad

²⁹⁵ CH? L? Gordonaitė, „Mažamečių globa <...>“: 3, 4.

²⁹⁶ Ten pat: 9.

²⁹⁷ Detaliau žr.: Ieva Deviatnikovaitė, „Klaipėdos krašto teisė studentų darbuose: 1933–1939“, Logos 2019.

²⁹⁸ Eduardas Petkevičius, „Valdymo teisė“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–331.

²⁹⁹ Pranas Baltiejus, „Nuosavybės teisių įgijimas pagal 1910 m. birželio 14 d. įstatymo 47 ir 48 straipsnius“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–225.

³⁰⁰ Ickas Frankas, „Bendroji nuosavybė“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–232.

kiekvieno dalininko teisė plečiasi į bet kokią materialę jo dalelę / Senato sprend. 316 Nr. 1879, 75 N. 1892, Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprend. 71 N. 1927 m., 350 Nr. 1930 m.³⁰¹.

A. Rėklis³⁰² tyrinėjo nuosavybės teisę, tvirtindamas, kad tarpukario Lietuvoje vyravo dvejopa nuosavybės teisės samprata – bendrojo ir privatinio dalyvavimo teisė: „bendrojo dalyvavimo teisė bus tada, kai nuosavybės teisės aprėžimas nukreipiamas visų ir kiekvieno interesams, o privatinio dalyvavimo teisė bus nuosavybės teisės aprėžimas tik kai kurių apibrėžtų asmenų interesams“³⁰³. Studentas aprašė miškų nuosavybės teisę, bendrosios nuosavybės institutą, nuosavybės teisių įgijimo būdus, išnykimą, senaties terminus.

V. Dailidonis rašė apie nuosavybės teisės klausimus dėl žemės, kurioje eina kelias, dėl upių, nuosavybės teisės apribojimo dėl geriamojo vandens tiekimo³⁰⁴.

Įkeitimo teisė³⁰⁵ buvo analizuota keliuose darbuose.

A. Golubas bandė nustatyti įkeitimo teisės sampratą, sugrupuodamas skirtingas tos sampratos teorijas: „Vieni tvirtina, kad įkaito teisė aiškiai pasireiškia jo daiktinis charakteris ir priskiria ją prie daiktinių teisių grupės, o kiti, mato čia daugiau prievolės žymių ir priskiria įkaito teisę prievolių teisių grupėn. Ir vieni ir kiti turi rimtų pagrindų savo nuomonėms.“³⁰⁶ Iš teksto susidaro įspūdis, jog hipotekos ir įkeitimo sampratos nebuvo aiškiai atskirtos. Studentas tyrinėjo įkeitimo teisės atsiradimo aplinkybes, įkeitimo teisės subjektą.

V. Kumpikevičius rašė apie nekilnojamojo turto įkeitimą pagal Lietuvoje galiojusius Rusijos imperijos civilinius įstatymus, remdamasis Rusijos imperijos Senato nutarimais bei mokslininkų teorijomis.

P. Morkeliūnas rašė apie įkaito gavėjus ir įkaito davėjus, testamentinius, sutartinius, teisinius, įstatyminius įkaitus, ipoteką (hipoteką), analizavo Lietuvoje galiojusį teisinį reglamentavimą Klaipėdos krašte, Marijampolės teismo apygardoje, Palangos valsčiuje, Kaune.

J. Lapašinskas rašė apie kreditą – ilgalaikį realinį ir trumpalaikį asmeninį, įkeitimo (hipotekos) sąvoką, kilmę, formas, rūšis, keleto žemės sklypų bendrą įkeitimą, įkeitimo perleidimą. Darbas buvo koncentruotas į žemės ūkio sritį, nes, pasak studento: „Lietuva tėra tik smulkaus žemės ūkio šalis, nes stambieji ūkiai jau išparceluoti <...>. Visa, ką mes galime turėti ir kitiems parduoti, gauname išimtinai tik iš žemės ūkio, todėl jo tarpimas ir augimas turi mums visiems rūpėti. Žemės ūkis galės tarpti ir kilti tiktai tada, kai jis bus pakankamai aprūpintas ilgalaikiais kreditais“³⁰⁷.

³⁰¹ Ten pat: 19.

³⁰² Antanas Rėklis, „Nuosavybės teisė“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–270.

³⁰³ Ten pat: 6.

³⁰⁴ Vladas Dailidonis, „Bendro dalyvavimo teisė“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–299.

³⁰⁵ Abromas Golubas, „Įkaitas. Istorija ir dogma“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–236; Petras Morkeliūnas, „Įkaitų teisė“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–262; Jokūbas Lapašinskas, „Įkaito teisė Lietuvoje“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–316; Vitalijus Kumpikevičius, „Nekilnojamojo turto įkeitimas privačiam asmeniui sulig mūsų įstatymais“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–315.

³⁰⁶ Abromas Golubas, „Įkaitas <...>“: 9.

³⁰⁷ Jokūbas Lapašinskas, „Įkaito teisė <...>“: 3.

J. Lapašinskas, kaip ir P. Morkeliūnas, pripažino, kad iš visų trijų įstatymų sistemų detaliausiai įkeičimo institutą reglamentuoja Prūsijos imperijos civilinis kodeksas. P. Morkeliūnas rašė: „galėtų būti pavyzdžiu leidžiant Lietuvoje naujus civilinius įstatymus vieton atgyvenusių dabartinių“³⁰⁸.

Paveldėjimo teisė

Keliolika darbų buvo skirta paveldėjimo teisei³⁰⁹.

A. Činikas rašė apie Rusijos imperijos teisyne X tomo 1 dalies, skirtos civilinei teisei, 1010–1104 straipsnius, reglamentuojančius palikimo teisę, pabrėždamas testamentų formas (naminiai, notariniai, ypatingieji, žodiniai), jų tvirtinimo tvarką, įvardydamas atvejus ir asmenis, kurie negali sudaryti testamentu. Studentas pateikė negaliojančių testamentų pavyzdžių: „Savo pinigų <...> į Lietuvos Banką ir kurių suma yra 15.000.000 litų skiriu Universitetui Klaipėdą įsteigti ir jam išlaikyti. Juridinio asmens delatio momentu nėra, eventualus įpėdinis testamente taip pat nenumatytas, reiškia ir testamentas yra niekingas“³¹⁰. Aiškino legato, testatoriaus, įpėdinių, testamentu vykdytojų statusą, taikos teisėjų vaidmenį.

T. J. Daugirdas darbe rašė panašiomis tematikomis apie testamentą, tačiau labiau detaliavo paveldėjimo formas, testamentu turinį, jo pakeitimo galimybę, saugojimą.

Z. Mirovskis analizavo palikimo atsisakymą pagal Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo 1 dalies straipsnius, aptardamas paveldėjimą pagal apyrašą (lot. *beneficium iuventarii*), testatoriaus ir įpėdinio skolų atribojimą (lot. *separatio bonorum*), ginčus dėl paveldėjimo atsisakymo sąžiningumo, įpėdinio pašalinimą nuo palikimo, palikimo atsisakymo terminus. Studentas apžvelgė palikimo priėmimą ir atsisakymą pagal buvusioje Suvalkų gubernijoje (Marijampolės teismo apygarda) galiojusius 1825 m. Napoleono kodekso 2 ir 3 knygas, 1836 m. vedybų įstatymą, 1818 ir 1825 m. hipotekos įstatymus, Klaipėdos krašte veikusį Prūsijos imperijos civilinį kodeksą, nuo 1864 m. Palangos valsčiuje veikusius civilinius įstatymus.

A. Muraška rašė apie paveldėjimo be testamentu arba pagal įstatymą (lot. *ab intestato*) institutą. Studentas aprašė šio instituto reglamentavimą Lietuvos statutuose (descendentų ir

³⁰⁸ Petras Morkeliūnas, „Įkaitų teisė <...>“: 34.

³⁰⁹ Antanas Činikas, „Testamentas pagal veikiančią Kaunijoj teisę“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–228; Tomas Jurgis Daugirdas, „Paveldėjimas testamentu“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–230; Felicijonas Bortkevičius, „Testamentu turinys“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–296; Zigmuntas Mirovskis, „Išsižadėjimas palikimo“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–260; Andrius Muraška, „Apie paveldėjimo ab intestato institutą Lietuvoje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–263; Vytautas Aleksandras Račkauskas, „Legatai“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–269; Stasys Ryselis, „Palikimo priėmimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–272; Alfonsas Simonavičius, „Išmarų turtai“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–274; Juozas Špokas, „Įpėdinio atsakomybė kreditoriams ir legatoriams“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–278; S? Žentelis, „Substitucija“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–286; Antanas Diržys, „Giminės. Jų teisės, prievolės ir kai kurie suvaržymai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–302.

³¹⁰ Antanas Činikas, „Testamentas <...>“: 18.

ascendentų linijos paveldėtojus), Napoleono teisyne, Kuršo gubernijos civiliniame kodekse, Prūsijos imperijos civiliniame kodekse.

V. A. Račkauskas rašė apie legato institutą (testamentinę išskirtinę).

S. Ryselis aptarė palikimo juridinę sąvoką, palikimo priėmimo sampratą, ieškinių dėl palikimo padavimo tvarką, palikimo priėmimo teises pasekmes ir t.t.

Išmarų turtus aprašė A. Simonavičius. Išmarų turtu buvo laikomas toks palikimas, kuris per įstatymais nustatytą laiką neperėjo įpėdiniams, galintiems jį paveldėti. Taigi studentas rašė apie palikimo perėjimą valstybei, aptardamas ne tik užsienio valstybių patirtį, bet ir Lietuvos teisinį reglamentavimą: taikos teisėjo veiksmus, kai įpėdiniai „neatsišaukia“, Žemės ūkio ministerijos vaidmenį, turto apsaugos priemonės, nekilnojamojo turto pardavimą iš varžytinių, pervedus už tai gautus pinigus į Lietuvos banko sąskaitą.

J. Špokas rašė apie įpėdinių atsakomybę kreditoriams ir įpareigotiems asmenims pagal testamentą įvykdyti kokią nors prievolę (legatoriams), pagal Lietuvoje galiojusį Rusijos imperijos teisyne X tomą bei aptarė įpėdinių atsakomybės klausimus Vokietijoje, Austrijoje, Prancūzijoje.

S. Žentelis rašė apie palikimo perleidimą, transmisiją – substituciją, apibūdindamas ją taip: „Substitucija yra testatoriaus įsakas, kuriuo jis kartu su pirminiu įpėdiniu skiria ir kitą, jo pavaduotoją / paįpėdinį / tam atsitikimui, jei pirminis mirtų, atsisakytų priimti palikimą ar dėl kurių kitų priežasčių negalėtų paveldėti“³¹¹. Studentas rašė apie dvi substitucijos rūšis – paprastąją ir fideikomisarinę. Studentas substitucijos instituto teisinį reglamentavimą apžvelgė užsienio valstybėse bei Lietuvoje.

Substitucijos institutas buvo apžvelgtas ir F. Bortkevičiaus darbe apie testamentą turinį, pateikiant įvairių Lietuvoje ir užsienio valstybėse veikusį teisės aktų analizę bei testamentą tekstų pavyzdžių.

A. Diržys rašė ne tik apie testamentus, bet ir alimentus, tėvų, vaikų turtines teises, giminių ryšį tuokiantis, pateikė keturių pageidautinų teisinio reglamentavimo reformų sąrašą.

Keli darbai buvo dedikuoti išskirtinai testamentų formoms³¹². A. Kaminskas darbe detaliai aprašė testamentą formas nuo senų laikų iki tuometinio teisinio reglamentavimo Lietuvoje – naminius, notarialinius, ypatinguosius, karo, karo jūros, prekybos jūros, ūkininkų ir užsienio testamentus. A. D. Posvoleckas pateikė testamentų formų apžvalgą Prancūzijoje, Anglijoje, Šveicarijoje ir kitose Vakarų Europos valstybėse. L. M. Titevskis darbe apžvelgė Vyriausiojo Tribunolo sprendimus, kuriuose, pavyzdžiui, buvo išreikšta nuostata, jog tik „įstatymo nustatytais formomis pareikšta mirusio žmogaus valia gali turėti teisinės galios jam mirus“³¹³, svarstyta liudytojų vaidmuo testamentą surašymo metu bei kiti su testamentu formomis susiję klausimai. Studentai analizavo testamentą formas, remdamiesi visais Lietuvoje galiojusiais civiliniais įstatymais.

³¹¹ S? Žentelis, „Substitucija <...>“: 1.

³¹² Adomas Kaminskas, „Testamento formos“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–247; A? D? Posvoleckas, „Testamentų formos“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–332; Leizeris-Movša Titevskis, „Testamentų formos“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–346.

³¹³ Leizeris-Movša Titevskis, „Testamentų formos <...>“: 6.

Prievolių teisė

Pirkimo pardavimo sutarčių institutą tyrė keli studentai³¹⁴. Studentai apžvelgė pirkimo pardavimo sutarties istorinę raidą, sampratą, esminius elementus, tikslą, objektą, formą, pardavėjo ir pirkėjo teises ir pareigas, sutarties sudarymo momentą, sutarties nutraukimą, pasibaigimą. K. Aleksandravičius, tyrinėdamas Lietuvos teisinį sutarčių instituto reglamentavimą, tvirtino: „<...> kyla gyvas reikalas mums išsivaduoti iš po rusų dar bajorų gadynėje sutvurtų įstatymų globos ir kurti savo tautišką ir modernišką civilinę teisę“³¹⁵.

Apie teisių perleidimą (cesija) rašė V. Liubinas³¹⁶: „<...> savo esme ir savybėmis cesija yra panaši į pirkimo pardavimo sutartį, bet nuodugniau susipažinus, šis panašumas išnyksta, nes cesijos objektai yra reikalavimai iš prievolių, tuo tarpu, kaip pirkimo pardavimo sutarties objektai yra medžiaginiai daiktai“³¹⁷.

Vienas darbas buvo dedikuotas dovanojimo institutui³¹⁸, kuriame studentė apibūdino dovanojimą kaip neatlyginamą sutartį, tiesiogiai „nukreiptą padidinti apdovanotojo ir sumažinti dovanotojo turtą <...> tai yra sutartis, kuria vienas asmuo dovanuoja kitam asmeniui turtą be jokio atlyginimo“³¹⁹. Taip pat darbe buvo detalizuotas dovanojimo aktų sudarymas, naikinimas bei rūšys.

Neteisėto pasipelnymo prievolių skirtumus nuo sutarties ir delikto, neteisėto pasipelnymo prievolių subjektus, objektus, ieškinio turinį, ieškovo, atsakovo teises ir pareigas nagrinėjo A. Paliukas³²⁰. Studentas rėmėsi Šveicarijos prievolių įstatymu, Prūsijos imperijos civiliniu kodeksu.

Keletas darbų buvo skirtų nuomos institutui tyrinėti³²¹. P. Stakė analizavo nuomos sutarties turinį, sudarymą, nuomininko prievoles, nuompinigių, nuomos teisės perleidimą, subnuomą, nuomos sutarties pasibaigimo pagrindus, išnuomoto turto nusavinimą ir t. t. V. Stašinskas apžvelgė nuomos instituto istorinę raidą, nuomos sąvoką, objektą, formą, terminus, nuomininko ir nuomotojo teises bei pareigas.

³¹⁴ Konradas Aleksandravičius, „Pirkimo-pardavimo sutartis, einant mūsų ir kitų Europoje kraštų civiliniais įstatymais“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–289; Stasys Strazdas, „Pirkimo pardavimo sutartys“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–342; Motiejus Krygeris, „Pirkimo – pardavimo sutartis“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–314; Icikas Leiba Rikvindas, „Pirkimo pardavimo sutarys“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–336.

³¹⁵ Konradas Aleksandravičius, „Pirkimo-pardavimo sutartis <...>“: 25.

³¹⁶ Vincas Luibinas, „Cesija“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–255.

³¹⁷ Ten pat: 9.

³¹⁸ Pesė Saiferaitė, „Dovanojimas“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–400.

³¹⁹ Ten pat: 1.

³²⁰ Antanas Paliukas, „Neteisėtas pasipelnymas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–265.

³²¹ Petras Stakė, „Turtų nuomojimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–275; Vytautas Stašinskas, „Nuoma“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–340.

Keli studentai tyrinėjo kito asmens reikalų tvarkymo institutą (lot. *negotiorum gestio*)³²², rašydami apie atstovavimą, pateikdami lyginamąją analizę su kitomis valstybėmis, atskleiddami teisinio reglamentavimo ypatumus Lietuvoje galiojusiuose teisės aktuose.

S. Miežinis rašė apie ekspropriaciją³²³. Ši sąvoka kėlė diskusijų, buvo lyginama su konfiskacija. Tuo metu ekspropriacija Lietuvoje buvo reglamentuojama Įstatymu dėl atlyginimo už priverčiamą nekilnojamųjų turtų nusavinimą³²⁴, kuriuo buvo pakeisti Civilinių įstatymo rinkinio X tomo 1 dalies atitinkami straipsniai. Studentas išryškino svarbiausius ekspropriacijos elementus: priverčiamas, bet atlyginamas turto nusavinimas pagal įstatymą valstybės ar visuomenės interesui. Darbo autorius rašė apie turto vertės nustatymo („įkainavimo procesas“), kompensavimo tvarką („atlyginimo išdavimas“), nusavinimo laiką („ekspropriacijos įvykimo momentas“), žemės reformą.

Kiti civilinės teisės normomis reglamentuojami teisiniai santykiai

B. T. Dirmeikis rašė apie vekselį³²⁵, pastebėdamas, kad Lietuvos Respublikos teismai pripažino blanko vekselio institutą. Kaip studentas aiškino blanko vekselį: „Blanku mes suprantame popierių, kuriame padėtas parašas, turint tą tikslą, kad kitas asmuo paverstų jį pinigines vertės turinčiu dokumentu. Gi bl. vekselis bus vekselinis popierius su parašu, bet neturįs visų kitų ar bet kurio dar vieno esminio vekselio rekvizitų“³²⁶.

Autorių teisės buvo analizuotos dviejuose darbuose³²⁷. K. V. Klemčickis teigė, kad „autorius teisės institutas yra internacionališkiausias, visų juridinių teisės institutų, turįs savyje principus ir normas bendras visų šalių įstatymdavystei“³²⁸, taip pat tvirtino, kad autorių teisė institutas turi būti suprantamas trimis atžvilgiais – materialiu, asmeniniu, visuomenės interesu. Studentas minėjo 1911 m. kovo 20 d. autoriaus teisės įstatymą, įtrauktą į Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo 1 dalį, galiojusį Lietuvoje kaip „atgaminantį vokiečių 1901 ir 1907 metų įstatymus“. Studentas aptarė teises į literatūros, muzikinius, tapybos, skulptūros kūrinius, penkiasdešimties metų terminą po autoriaus mirties. V. Maželis rašė apie autorių teisėjų objektą, subjektą, turinį, įgijimą, perleidimą, apsaugą ir išnykimą literatūros, muzikos, dailės, fotografijos, kinematografijos srityse.

³²² Stasys Anuškevičius, „Negotiorum gestio“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–290; E? Malcas, „Nepavestas reikalų vedimas“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–321.

³²³ Stasys Miežinis, „Turtų ekspropriacija“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–259.

³²⁴ Įstatymas dėl atlyginimo už priverčiamą nekilnojamųjų turtų nusavinimą, už laikiną jų paėmimą ir už sudarymą teisės dalyvauti jų naudojime, Vyriausybės žinios (1922, Nr. 87–743).

³²⁵ Bronius Tomas Dirmeikis, „Blanko vekseliai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–301.

³²⁶ Bronius Tomas Dirmeikis, „Blanko vekseliai <...>“: 2.

³²⁷ Kostas Valerijonas Klemčickis, „Autoriaus teisė“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–313; Vladas Maželis, „Autoriaus teisė“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–324.

³²⁸ Kostas Valerijonas Klemčickis, „Autoriaus teisė <...>“: 1.

Notariato teisė buvo analizuota viename darbe³²⁹, apžvelgiant šios teisės atsiradimą Vakarų Europoje, carinėje Rusijoje, Lietuvoje. Pastarojoje notariato teisė buvo reglamentuojama carinės Rusijos įstatymų sąvado X tomo I dalimi.

Vienas darbas buvo dedikuotas piktnaudžiavimui subjektinėmis teisėmis³³⁰. Šis institutas tarpukario Lietuvoje teisininkų buvo vadinamas „šikana“. Studentas instituto teisinį reglamentavimą ir mokslines teorijas apžvelgė įvairiose valstybėse bei Lietuvoje, įvardydamas šį institutą taip: „naudojimasis savo teise, išimtinai tikslu pakenkti kitam, yra šikana“³³¹.

CIVILINIS PROCESAS

Iš civilinio proceso temų buvo aprašytos kelios – apie atstovavimą ir trečiuosius asmenis bylose.

Studentė, remdamasi Rusijos imperijos Senato sprendimais, rusų mokslininkų nuomonėmis, kėlė klausimą, ar gali trečiasis asmuo pasinaudoti tomis teisėmis, kuriomis naudojasi proceso šalys. Darbo autorė rašė apie trečiųjų asmenų dalyvavimą procese, kuris galėjo būti „paprastasis“, „traukimas“, „ypatingasis“, „vyriausioji intervencija“, „vykdymo intervencija“ ir t. t.³³²

Įgaliojimo institutą, dalyje Lietuvos reglamentuojamą Rusijos imperijos įstatymų sąvado X tomo I dalies, analizavo A. Mačiukas ir J. Slavėnas³³³, aptardami įgaliojimo sampratą, sutartį, formas, įgaliotojo ir įgaliotinio pareigas, atsakomybę, įgaliojimo pasibaigimą ir t. t.

Vertino šiuos darbus civilinio proceso profesoriai V. Mačys, S. Bieliackinas ir teisės filosofijos profesorius P. Leonas.

BAUDŽIAMOJI TEISĖ

Septyniolika darbų buvo skirtų baudžiamosios teisės institutams nagrinėti. Studentai rašė apie nusikaltimo bendrininkus, nepakaltinamumą, bausmių sistemą, būtinają reikalavimą ir būtinają gintį, benamius, nusikaltimus asmens orumui, sveikatai, nuosavybei, karių tarnybinius nusikaltimus, nusikaltimų recidyvą, senaties institutą baudžiamojoje teisėje.

Be pirmoje straipsnių serijos apie studentų diplominius darbus dalyje nurodytų šaltinių studentai rėmėsi B. Kalvaičio, S. Bieliackino, S. Vazbio, V. Viršilos darbais³³⁴, taip pat

³²⁹ Algirdas Moigis, „Tvirtiniai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–326.

³³⁰ Jonas Žėruolis, „Šikana“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–349.

³³¹ Ten pat: 6.

³³² Lina Gilmanaitė, „Tretieji asmenys byloje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–233.

³³³ Antanas Mačiukas, „Įgaliojimas“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–321; Jonas Slavėnas, „Įgaliojimo sutartis“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–338.

³³⁴ B? Kalvaitis, „Trumpa naujojo Italijos baudžiamojo kodekso projekto apžvalga“, Teisė 18 (1930): 37–54; Simanas Bieliackinas, Prisiekusieji sprendėjai (Kaunas: Teisių fakulteto darbai, 1932); S? Vazbys, „Kūno sužalojimų kvalifikacija mūsų Baud. Statute“, Teisė 20 (1931): 154–159.

rusų³³⁵, vokiečių³³⁶ kalba rašytais šaltiniais. Studentai skaitė Šveicarijos, Čekoslovakijos, Latvijos, Vokietijos baudžiamųjų statutų projektus, Lenkijos baudžiamąjį statutą, taip pat aiškinamuosius raštus Lietuvos įstatymams, pavyzdžiui, Valstybės Tarybos aiškinamąjį raštą dėl Malonės įstatymo. Studentai nebūtinai naudojami teisine literatūra³³⁷, Teisingumo ministerijos lediniais³³⁸, Lietuvos Respublikos įstatymais³³⁹.

Studentų darbus vertino baudžiamąjo proceso profesorius A. Kriščiukaitis, baudžiamosios teisės docentas V. Stankevičius, docentas K. Žalkauskas, civilinio proceso profesorius V. Mačys, civilinės teisės docentas K. Šalkauskis.

Nusikalstamos veikos stadijos

A. Andriušaitis³⁴⁰ rašė apie nusikaltimo bendrininkus, jų tipus, bandė atskirti bendrininką nuo kaltininko. Jis rašė: „Turima nubausti ne tik tą, kuris kirvį pakėlė, bet kiekvieną, kuris intelektualiai arba fiziniai prisidėjo to darbo rezultatui pasiekti“³⁴¹. Studentas aprašė bendrininkų rūšis, lygindamas Vokietijoje ir Lietuvoje galiojusias Baudžiamųjų įstatymų normas. Taigi bendrininkai buvo rūšiuojami į vykdytojus, kurstytojus ir padėjėjus, o taip pat jie buvo skirstomi į „intelektualinius“ ir „fizinius“ padėjėjus“. Darbo autorius aprašė ir Prancūzijos baudžiamąjo kodekso normas, kurios nenumatė skirtumo tarp kurstytojo ir padėjėjo. Taip pat aprašė Vokietijos mokslininkų objektyviasias ir subjektyviasias teorijas apie nusikaltimų bendrininkų rūšis, kuriose buvo nustatyti esminiai skirtumai tarp bendrininkų tipų. Studentas kėlė klausimus dėl baudžiamosios atsakomybės suformavimo bendrininkams pagal jų rūšis.

Bausmė

Ch. D. Varšavskis analizavo bausmių sistemą, bausmės skyrimą ir subjektyviąją nusikaltimo pusę³⁴², tvirtindamas, kad „šių laikų procesas atkreipia mažo dėmesio į subjektyvią

³³⁵ П? М? Минц, *Курс уголовного права*. Общая часть (Рига, 1925); Николай Степанович Таганцев, Лекции по русскому уголовному праву, читанные Н.С. Таганцевым доктором уголовного права (Санкт-Петербург: в гос. тип., 1887); Николай Степанович Таганцев, *Русское уголовное право: Лекции. Часть общая*. Издание второе, пересмотренное и дополненное. 2 тома. (СПб., Государственная типография, 1902).

³³⁶ Karl Birkmeyer, *Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts: Vorarbeiten zur deutschen Strafrechtsreform* (Berlin: Verlag von O. Liebmann, 1905–1909); Alfred Gottschalk, *Materialien zur Lehre von der Verminderten Zurechnungsfähigkeit* (Berlin: Guttentag, 1904). H? Hübbe, *Die strafrechtliche Behandlung der verminderten Zurechnungsfähigkeit*. Doctoral Thesis (Georg-Augusts-Universität, Göttingen, 1902).

³³⁷ Ignas Neuronis, *Alkoholizmas: su dviem paveiklais* (Kaunas: Lietuvių katalikų „Blaivybės“ draugijos leidinys, 1924); Pagrindiniai alkoholizmo klausimai (Kaunas: Lietuvių katalikų blaivybės draugija, 1932).

³³⁸ Baudžiamasis statusas, vertimas iš rusų kalbos, pratarė L. Noreikos (Tilžė (Jagomasto sp. „Lituania“): Teisingumo ministerijos Antrojo departamento leidinys, 1919).

³³⁹ Pavyzdžiui, *Karo baudžiamasis statusas, sutaisė kapitonas Papečkys* (Kaunas: Karo mokslo skyriaus leidinys, 1922).

³⁴⁰ Antanas Andriušaitis, „Padėjėjas kaip bendrininkavimo forma“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–222.

³⁴¹ Ten pat: 3.

³⁴² Chaimas Dovydas Varšavskis, „Neribotas nuteisimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–287.

nusikaltimo pusę <...>³⁴³. Studentas teigė, kad „Neriboto nuteisimo institutui įvesti pirmoji būtinoji sąlyga turi būti ta, kad šalia jo būtų sukurta išsisa pataisymo priemonių sistema“³⁴⁴. Jis apžvelgė 1877 m. Niujorko valstijoje įsteigtos Elmiro mieste penitencinės įstaigos „reformatorijos“ specifiką ir kitų šalių pavyzdžius, pabrėžė, kad Lietuvoje neapibrėžto nuteisimo institutas yra neįgyvendintas, paminėdamas tik valstybės vadovo malonės („dovanojimas“) suteikimo teisę bei atleidimo nuo dalies bausmės institutą, jei asmuo pripažintas „besitaisančiu piliečiu“³⁴⁵. S. Župavičius rašė apie kalinių skaičių Rusijoje, Vokietijoje, tvirtindamas, kad recidyvistų skaičiaus didėjimo tendencija byloja, jog įprasta bausmių sistema neveikia, tad būtina keisti bausmių formavimo sistemą³⁴⁶, t. y. kurti neapibrėžtų bausmių sistemą, kurią studentas apibūdino kaip bausmę „ligi pasitaisius“. Tad teisėjas turėtų nustatyti „bausmės minimumą ir maksimumą“³⁴⁷. Studentai rašė apie Anglijos, Norvegijos, Čekoslovakijos, Argentinos, Peru teisinį reglamentavimą.

Baudžiamąją atsakomybę šalinančios aplinkybės

J. Kanišauskas rašė apie būtinąjį reikalingumą ir būtinąją gintį³⁴⁸, aptardamas apsigynimo teisėtumą, puolimo teisėtumą ir neteisėtumą, valdžios organų puolimą ir t. t. Manytina, šių dviejų sąvokų nebuvo, o vietoje jos buvo vartojama sąvoka – reikalingasis apsigynimas. Studentas rašė: „<...> reikalingasis apsigynimas yra institutas, kuriuo leista privatiems asmenims padėti valstybės valdžiai palaikyti tvarką valstybėje“³⁴⁹.

Nusikaltimai

J. G. Grikas rašė apie ribotą („sumažintas“) pakaltinamumą³⁵⁰. Jis citavo V. Stankevičių: „Nepakaltinamumas – tai bendras nesugebėjimas būti kaltu. Nepakaltinamas, vadinasi, yra tas, kas savo veikimo laiku negali būti atsakingas už savo veiksmus. Jis neatsakingas, kadangi iš vidaus buvo verčiamas“³⁵¹. Studentas pastebėjo, kad riboto pakaltinamumo samprata darbo rašymo metu buvo moderni ir daugelis teoretikų nesutiko su tokio instituto atsiradimu baudžiamuosiuose įstatymuose. Taigi darbo autorius atskleidė mokslininkų diskusijas dėl šio instituto reikalingumo ir reikšmės, įvardydamas ligas, kurios „apsunkina žmogaus galvą ir laisvą norą“³⁵², svarstydamas, kaip teisėjas turėtų nustatyti bausmę nusikaltimui

³⁴³ Ten pat: 2.

³⁴⁴ Ten pat: 21.

³⁴⁵ Ten pat: 15.

³⁴⁶ Salomonas Župavičius, „Neapibrėžti sprendimai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–351.

³⁴⁷ Ten pat: 15, 16.

³⁴⁸ Jonas Kanišauskas, „Reikalingasis apsigynimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–248.

³⁴⁹ Ten pat: 3, 4.

³⁵⁰ Jankelis-Giršas Grigas, „Sumažintas pakaltinamumas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–240.

³⁵¹ Ten pat: 2.

³⁵² Ten pat: 15.

padariusiam riboto pakaltinamumo asmeniui, pateikdamas Danijos, Prancūzijos, Italijos, Norvegijos, Šveicarijos teisinio reglamentavimo pavyzdžių.

Pakaltinamumo tema buvo gvildenta ir J. Jasiukevičiaus darbe³⁵³, tačiau koncentruojantis ties alkoholizmo problematika. Studentas darbe pateikė daugybę duomenų apie alkoholizmo įtaką nusikaltimams įvairiose šalyse. Darbo autorius rėmėsi Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencija, iš kurios padarė išvadą, jog „teismo praktika nėra linkusi girtą, padariusį nusikaltimą, nepakaltinti, bet yra linkusi tik sumažinti bausmę“³⁵⁴. Tuo tarpu Vyriausiojo Tribunolo 1924–1928 metų praktikoje vyravo toks neblaivumo laipsniavimas ir bausmės nustatymas: „buvo girtas“, „iš tikrųjų buvo visai girtas“, „buvo šiek tiek išgėręs“, „tai turėjo būti darbas apsvaigusio nuo alkoholio asmens <...> bus teisinga sumažinti bausmę“, „visos bylos aplinkybės mažina Andrašiūno kaltę, nes jis buvo girtas ir sudavė Kupčiūnui peiliu, kada tas norėjo atimti iš jo peilį“³⁵⁵.

Studentai gilinosi į atskiras nusikaltimų rūšis.

E. Korzonas rašė apie šantažą³⁵⁶. Sąvokos „šantažas“ šių laikų Lietuvos baudžiamajame kodekse neradime. „Šantažas“ galėtų pasireikšti tokiose veikose kaip šmeižimas, įžeidimas, turto prievartavimas, grasinimas, terorizavimas. Tokia samprata egzistavo tarpukario Lietuvoje veikusiam Baudžiamajam kodekse. Už šantažą galėjo būti skiriama trijų mėnesių laisvės atėmimo bausmė, jeigu veika atliko asmenų grupė, arba veika pasikartojo, arba laikraščio redaktorius, leidėjas ar bendradarbis grasino paskelbti informaciją žiniasklaidoje. Studentas analizavo šios veikos sudėtį ir galimybes formuoti bausmę.

Viename iš darbų buvo analizuotas lot. *exceptio veritatis* institutas nusikaltimuose asmens garbei ir orumui³⁵⁷. Studentas aptarė garbės, garbės įžeidimo sąvokas, įrodinėjimo institutą.

Trys darbai buvo skirti nusikaltimams žmogaus sveikatai³⁵⁸. M. Choronžickis aptarė nusikaltimų žmogaus sveikatai istorinę raidą, sveikatos sutrikdymo masto („kūno sužalojimų klasifikacija“) nustatymo taisykles Prancūzijoje, Vokietijoje, Norvegijoje, Vengrijoje, Austrijoje, Rusijoje, Lietuvoje. Studentas apibrėžė nusikaltimo sudėtį: objektą, subjektą, subjektyviąją ir objektyviąją pusę. Darbo autorius padarė išvadą, kad „<...> mūsų veikiančiųjų įstatymų žymė ir sistema yra tikslingiausia <...>, kadangi ji iš vienos pusės nustato sužalojimo sunkumą pagal tą įtaką, kurią sužalojimas turi nukentėjėlio sveikatai, ir iš kitos pusės, klasifikuodama sveikatos sutrikdymą, vadovaujasi bendrųjų pažymių sistemą, kuri duoda teisėjui laisvę <...> priskirti kūno sužalojimą prie vienos ar kitos grupės vadovaujantis ben-

³⁵³ Jonas Jasiukevičius, „Alkoholizmo įtaka nusikaltimams ir pakaltinamumui“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–242.

³⁵⁴ Ten pat: 39.

³⁵⁵ Ten pat.

³⁵⁶ Edmundas Korzonas, „Šantažas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–252.

³⁵⁷ Arliukas, Leiba, „Exceptio veritatis šmeižime“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–354.

³⁵⁸ Mironas Choronžickis, „Kūno sužalojimas“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–297; S? Sagaitis, „Kūno sužalojimas pagal mūsų ir vokiečių baudžiamuosius statutus“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–337; Pranas Zabielskis, „Kūno sužalojimų klasifikacija“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–347.

drais įstatyme nurodytais pažymiais³⁵⁹. S. Sagaitis, remdamasis carinės Rusijos Baudžiamojo kodekso ir Prūsijos imperijos Baudžiamojo kodekso straipsniais, darbe aptarė vaisiaus gemalo sunaikinimą kaip nusikalstamą veiką, žiaurų globėjų elgesį su vaikais, asmenų elgesį su psichiniais ligoniais, sveikatos sutrikdymą pagal sunkumo laipsnį – lengvas, sunkus, labai sunkus. Studentas citavo Vyriausiojo Tribunolo 1925 metų Nr. 46 nutarimą J. Dačinsko byloje bei kitus šio teismo nutarimus. P. Zabielskis savo darbe taip pat pateikė ne vieną Lietuvos teismų bylų pavyzdžių, susijusių su sveikatos sutrikdymo masto nustatymu, o taip pat pristatė kitų valstybių patirtį.

Keletas studentų analizavo nusikaltimus nuosavybei³⁶⁰. E. Prižgintas tyrinėjo turto sugadinimą visuotinai pavojingu būdu, t.y. sudeginant turtą, tvirtindamas, kad šio pobūdžio nusikaltimo fenomenas jau seniai yra „juridinio tyrinėjimo objektas, ypač Vokietijoje“³⁶¹. Darbo autorius, remdamasis Rusijos imperijos Baudžiamuoju kodeksu, galiojusi Lietuvoje, rašė apie nuosavo turto sugadinimą, šią veiką išskirdamas į nuosavo neapdrausto ir apdrausto turto sugadinimą. Studentas aptarė nusikaltimo sudėtį, priežastinį ryšį ir bausmių sistemą už nusikaltimus nuosavybei, kai turtas sugadinamas visuotinai pavojingu būdu. Ch. Šlimaitė rašė apie sukčiavimo sąvokos istorinę raidą, lyginamąjį kontekstą, remdamasi Lietuvoje galiojusi reglamentavimu, nustatė sukčiavimui bendrus požymius, rūšis (suktas pagrobimas, prekybinis sukčiavimas, įtraukimas į teisinius sutartinius santykius apgaulės būdu), atsakomybę.

L. Leknickas tyrinėjo karių tarnybinius nusikaltimus³⁶². Šis darbas buvo tarpinis tarp administracinės ir baudžiamosios teisės šakos, nes studentas rašė ne tik apie karių baudžiamąją, bet ir tarnybinę („drausmės“) atsakomybę. Jis aptarė karių tarnybinių nusikaltimų ir nusizengimų rūšis, įskaitant ir karo tarnybos vengimą, taip pat Vyriausiojo Tribunolo praktiką.

Nusikaltimų recidyvas

Vienas darbas buvo skirtas nusikaltimų recidyvui³⁶³. Darbe buvo pateikta recidyvo samprata, kurioje buvo išryškinti bent dvylika charakteringų bruožų. Studentas apibūdino nusikaltimo recidyvo istorinę raidą, pradėdamas nuo Biblijos, pateikė lyginamąją su kitomis šalimis analizę. Tačiau tyrimas labiausiai buvo nukreiptas į dalyje Lietuvos galiojusio Baudžiamojo kodekso nuostatus.

Nusikalstamumo priežasčių beiėškant

Keletas darbų buvo skirtų benamių problemai nagrinėti³⁶⁴. O. Beleckienė-Gaigalaitė rašė apie benamius baudžiamosios teisės kontekste, pateikdama pakankamai kontraversišku

³⁵⁹ Mironas Choronžickis, „Kūno sužalojimas <...>“: 32.

³⁶⁰ VI? Prižgintas, „Turto sužalojimas ugnimi“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–333; Ch? Šlimaitė, „Sukčiavimas“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–344.

³⁶¹ VI? Prižgintas, „Turto sužalojimas <...>“: 5.

³⁶² Lionginas Leknickas, „Karių tarnybiniai nusikaltimai“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–318.

³⁶³ Juozas Jančiukas, „Recidyvas (nusikaltimo pakartojimas) ir jo baudimas pagal Baudžiamąjį Statutą“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–311.

³⁶⁴ Ona Beleckienė-Gaigalaitė, „Elgetavimas ir valkatavimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių

minčių, pavyzdžiui, kad „elgeta ir valkata yra fizinis asmuo, kaip ir kiekvienas nusikaltėlis“ arba skirstydama tinginystę į kategorijas „abejingi, ignorantai, pasyvaus elgesio asmenys“³⁶⁵. Visgi studentė parašė, kad tarp elgetų ir valkatų yra neįgaliųjų ir ligonių, negalinčių savimi pasirūpinti, asmenų, kurie yra priversti elgetauti, o taip pat „profesionalių“ elgetų. Ji rašė apie kovos su elgetavimu priemonės ir būdus: labdarą, prieglaudų steigimą, įdarbinimą, pašalpų teikimą. Studentė pateikė duomenis apie valstybės išlaidas pašalpom, prieglaudoms, vaikų darželiams, rėmėsi pavyzdžiais iš Anglijos, Vokietijos, Belgijos patirties. Darbo autorė aptarė Baudžiamojo kodekso nuostatas, reglamentuojančias elgetavimą, dykinėjimą, valkatavimą, pristatydama šių sąvokų skirtumus. Studentė pateikė keletą pasiūlymų darbe: visuomenės švietimas, kova su tinginyste, alkoholizmu, ekonominio gerbūvio kėlimas, pataisos namų, darbo kolonijų steigimas ir daugiau kontraversišku pasiūlymų.

E. Baueras taip pat tyrinėjo benamių žmonių problematiką, atsižvelgdamas į Vokietijos, Švedijos, Olandijos, Šveicarijos, Belgijos ir kitų šalių pavyzdžius, gilindamasis į „darbo“ (pataisos) namų organizaciją tose šalyse.

Senatis

Apie senaties („įsisenėjimas“) institutą baudžiamojoje teisėje rašė V. Širvinskas³⁶⁶, apibrėždamas jį taip: „įsisenėjimu baudžiamojoje teisėje suprantama tai, kad padarytas nusikalstamas darbas nenubaustas per ilgą, nebegali būti baudžiamas“³⁶⁷. Studentas atliko istorinį šio instituto ekskursą, įvardijo senaties rūšis, baudžiamosios atsakomybės senaties terminų nustatymo kriterijus, aptarė nuosprendžių priėmimo ir įvykdymo senatį.

Lyginamoji baudžiamoji teisė

B. Grigaitytė-Mačiūnienė³⁶⁸ rašė apie teisių netekimą, remdamasi Prancūzijos, Vokietijos, Šveicarijos teisiniu reglamentavimu. Studentė aprašė ir Lietuvoje galiojusio Baudžiamojo kodekso normas, įtvirtinusias, kad teisių susiaurinimas galimas tik tuo atveju, jei dėl paveldėjimo įvykdoma žmogžudystė. Tai reiškė, kad tokiu atveju negalima buvo paveldėti iš asmens, kurio atžvilgiu yra padarytas nusikaltimas, skyrybų atveju, kai tėvas ar motina yra padarę nusikaltimą, nes jiems buvo galima apriboti tėvystės ar motinystės teises ir t. t. Darbo autorė padarė išvadą, kad po „Pasaulinio karo daugelis valstybių <...> susirūpino peržiūrėjimu savo baudž. statutų, o taip pat ir nuostatų, kurie liečia teisių susiaurinimą <...>. Mes turime irgi susirūpinti savo baudž. statutu, nes pas mus veikia tas statutas, kuris teisių susiaurinimo srityje buvo artimas civilinės mirties formai“³⁶⁹.

fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–226; Eugenijus Baueras (Bavaras), „Elgetavimo ir valkatavimo problema“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–293.

³⁶⁵ Ona Beleckienė-Gaigalaitė, „Elgetavimas ir valkatavimas <...>“: 5.

³⁶⁶ Vaclovas Širvinskas, „Įsisenėjimo institutas baudžiamojoje teisėje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–277.

³⁶⁷ Ten pat: 4.

³⁶⁸ Baniūtė Grigaitytė-Mačiūnienė, „Teisių susiaurinimas ir atėmimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–239.

³⁶⁹ Ten pat: 27.

BAUDŽIAMASIS PROCESAS

Per dešimt darbų buvo skirtų baudžiamojo proceso klausimams tyrinėti.

Studentai rašė apie baudžiamųjų teismų darbo sąlygas, priesaikos institutą baudžiamajame procese, prejudicinius klausimus baudžiamajame procese, kaltinamojo atvykimo į teismą užtikrinimo priemonės, lygtinį paleidimą, privatų kaltinimą, teismo vaidmenį tardyme, konstitucines asmens laisvės garantijas, baudžiamųjų procesinių teisės normų veikimą vietos ir laiko atžvilgiu, civilinį ieškinį baudžiamajame procese.

Studentai naudojo neoficialiais Baudžiamojo proceso įstatymo su komentarais vertimais³⁷⁰, Lietuvos statistikos metraščiais 1924–1931³⁷¹, vos keletu lietuviškų šaltinių³⁷², rusų³⁷³, prancūzų³⁷⁴ kalbomis rašyta mokslinė literatūra.

Darbus vertino baudžiamojo proceso profesorius A. Kriščiukaitis, baudžiamosios teisės docentas V. Stankevičius, docentas K. Žalkauskas, asistentas M. Mackevičius.

V. Girštautas darbe³⁷⁵ analizavo teisės, teismo sampratą, gilinosi į atvejus, kada kreipiamasi į baudžiamuosius teismus. Jis rašė: „Jei teismo uždavinys toks yra svarbus, jei teismas savo veikimu paliečia gyviausius piliečių interesus <...> pati teismo procedūra arba stačiai teismo procesas turi būti sutvarkytas tokiais taisyklėmis, kurių prisilaikant galėtų būti pasiektas maksimumas bešališkumo, objektingumo ir teisėtumo“³⁷⁶. Taigi studentas įvardijo ir analizavo principus, kuriais turėjo vadovautis baudžiamieji teismai – materialinės tiesos, viešumo, betarpiškumo, gyvo žodžio, šalių lygybės, rungtyniškumo, proceso kalbos.

J. Poselis tyrinėjo priesaikos institutą baudžiamajame procese³⁷⁷, pateikdamas šio instituto istorinę raidą senosiose civilizacijose – egiptiečių, asirų, graikų, romėnų, žydų teisės kultūrose. Priesaiką priimdavo dvasininkas arba teismo posėdžiui pirmininkaujantis teisėjas. Studentas išsamiai analizavo liudytojų priesaikos davimo tvarką ir reikšmę. Jis rašė: „Dabartiniame procese priesaika yra tik tikrumo įrodinėjimo priemonė, kuri gali būti pareikšta tvirtinant arba neigiant faktus“³⁷⁸.

³⁷⁰ Baudžiamojo proceso įstatymas, parengė J. Byla (Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1930); Baudžiamojo proceso įstatymas su komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato bei Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų ir kitų aiškinimų, liečiančių Didž. Lietuvos ir Klaipėdos Krašto baudžiamojo proceso teisę, redagavo M. Kavolis, vertė advokato padėjėjai J. Abramavičius ir S. Fridman (Kaunas: „Literatūros“ knygyno leidimas, 1933).

³⁷¹ Lietuvos statistikos metraštis. Tomai I-IV (Kaunas: Centralinis statistikos biuras, 1926, 1928, 1930, 1931).

³⁷² L? Volovickis, „Baudžiamojo teismo sprendimo reikšmė civilinėje byloje“, Teisė 23 (1933): 189–202.

³⁷³ Гражданский процесс: практический комментарий на вторую книгу устава гражданского судопроизводства, составил В.Л. Исаченко (Рига: Likums, 1930); Николай Николаевич Розин, Уголовное судопроизводство: пособие к лекциям (Санкт-Петербург: издание Юридического книжного склада «Право», 1914); Иван Яковлевич Фойницкий, Курс уголовного судопроизводства (Санкт-Петербург: Сенатская типография, 1910).

³⁷⁴ Paul Cuche, Précis de droit criminel (Paris: Dalloz, 1925).

³⁷⁵ Vladas Girštautas, „Teismo darbo sąlygos“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–234.

³⁷⁶ Ten pat: 10.

³⁷⁷ Josifas Poselis, „Priesaika baudžiamajame procese“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–267.

³⁷⁸ Ten pat: 8.

I. Punkskas³⁷⁹ rašė apie prejudicinius („prejudicialinius“) klausimus baudžiamajame procese, t.y. tokius juridinius klausimus, kurie gali būti nesusiję su baudžiamąja teise, bet kuriuos turi išspręsti baudžiamasis teismas, nagrinėdamas baudžiamąją bylą. Jis pateikė Prancūzijos, Vokietijos, Austrijos, Norvegijos baudžiamųjų teismų patirtį: vienos valstybės baudžiamasis teismas pavesdavo civilinio pobūdžio juridinius klausimus (pavyzdžiui, dėl giminytės ryšio, santuokos fakto tikrumo ir pan.) spręsti civiliniams teismams, kitose – tai darydavo pats baudžiamasis teismas. Studentas pateikė ir Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencijos pavyzdžių: „1927 m. byloje Nr. 67 Vyr. Tribunolas <...> taip pasisakė: „Baudž. Proc. Įst. 27 str., kaip tai seka iš aiškaus šio straipsnio teksto, turi omeny kilusį nekilnojamojo turto nuosavybės teisių klausimą, kaipo prejudicialų, ir šitokį prejudicialų klausimą paveda civiliniams teismams, bet tai neliečia kilnojamojo turto nuosavybės teisių, vadinasi – jei nusikalstamajam darbui nustatyti reikia pirma išspręsti, kam priklauso nuosavybės teisėmis tam tikras, kilnojamas turtas, tai šitą sprendžia pats baudžiamasis teismas <...>“³⁸⁰.

Š. Tabalaukas rašė apie kaltinamojo atvykimo į teismą užtikrinimo priemones³⁸¹, detaliai aptardamas, koku būdu kaltinamasis gali būti šaukiamas ir kas tą šaukimą jam surašo – taikos teisėjas ar tardytojas, apžvelgdamas šaukimo turinį, kaltinamojo suėmimo tvarką, procesines prievartos priemones, ekonominio pobūdžio kardomąsias priemones – laidavimą ir užstatą, nepilnamečiams skirtas kardomąsias priemones.

I. Toliušis rašė apie privatų kaltinimą³⁸². Kaltinimą studentas sugrupavo į viešą, pusiau privatų ir privatų, aiškinosi šio instituto vystymąsi Anglijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Rusijoje, kaltinamojo atstovavimo tvarką privataus kaltinimo bylose, jų iškėlimo tvarką, kaltinimo ribas. Darbo autorius padarė išvadą, kad „reikalingas privatinio kaltinimo institucijos praplėtimas“, nes „nukentėjusiojo teisės <...> yra gana suvaržytos ir į jo interesus per mažai kreipiama dėmesio“³⁸³.

Apie teismo vaidmenį tardyme, policijos teisę sulaikyti asmenį, konstitucines asmens laisvės garantijas rašė K. Zdanavičius³⁸⁴.

K. Nausėda analizavo baudžiamųjų procesinių teisės normų veikimą vietos ir laiko atžvilgiu³⁸⁵, tyrinėjo *lex ad praeteritum non valet* principo reikšmę, užsienio valstybių teismų sprendimų jurisdikciją, ekstradicijos institutą.

E. Stankevičiūtė rašė apie civilinį ieškinį baudžiamajame procese³⁸⁶. Šį institutą studentė įvardijo „sujungtuoju procesu“, kai nusikalstama veika yra sukeliama žala. Darbe buvo

³⁷⁹ Ickas Punkskas, „Prejudicialiniai klausimai“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–268.

³⁸⁰ Ten pat: 23.

³⁸¹ Šlioma Tabalaukas, „Kuo atitkinamas kaltinamojo atvykimas į teismą“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–281.

³⁸² Izidas Toliušis, „Privatinis kaltinimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–282.

³⁸³ Ten pat: 50.

³⁸⁴ Kazys Zdanavičius, „Teismas ir asmens laisvė“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–284.

³⁸⁵ Kazimieras Nausėda, „Baudžiamąjo procesualinio įstatymo veikimo laiko ir vietos atžvilgiu“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–329.

³⁸⁶ Elena Stankevičiūtė, „Civilinis ieškinys baudžiamajame procese“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–339.

apžvelgtas privatus ir viešojo ieškinių tarpusavio ryšys, mokslininkų nuomonės apie civilinio ieškinių baudžiamajame procese galimybę, „sujungtojo proceso“ istorinė raida įvairiose valstybėse, apibūdintas Lietuvoje galiojęs teisinis reglamentavimas, pagal kurį „civilinis ieškinytis baudžiamajame procese yra reikalavimas atlyginti už žalą ir nuostolius, nusikaltamojo darbo padarytas“³⁸⁷. Studentė atkreipė dėmesį, kad civilinis ieškinytis negalėjo būti jokios sutarties objektas, civiliniu ieškovu galėjo būti tik nukentėjusysis. Darbe buvo pateikta Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencijos analizė.

Lygtinio paleidimo institutas taip pat buvo apžvelgtas. Š. Kepeliušnikas rašė apie lygtinį paleidimą („sąlyginis nuteisimas“)³⁸⁸, apžvelgdamas to meto įvairių valstybių baudžiamąją politiką, atskleisdamas lygtinio paleidimo privalumus ir trūkumus, pateikdamas kalinių ir suimtųjų duomenis iš to meto Lietuvos kalėjimų, primindamas „1925 m. Tarptautinio Penitenciarinio Kongreso sprendimą, kad nė vienas kalėjimas negali turėti daugiau nei 500 kalinių, nes kitaip negalima individualizuoti bausmės“³⁸⁹. Studentas apžvelgė Lietuvos lygtinio nuteisimo įstatymo³⁹⁰ nuostatas. Apie lygtinį atleidimą nuo laisvės atėmimo bausmės ir bausmės vykdymo atidėjimą rašė taip pat A. Ulmanas³⁹¹.

TEISĖSAUGA, PENITENCINĖ TEISĖ, KRIMINALISTIKA

Iš teisėsaugos, penitencinės teisės bei kriminalistikos sričių buvo rašoma temomis, susijusiomis su teismų reforma, teisėjų parengimu, socialinėmis jų garantijomis, tarnyba teisme, prisiekusiųjų institutu, kalinių darbu, pataisos namais, daktiloskopija.

Vertino šiuos darbus baudžiamosios teisės ir proceso dėstytojai – V. Stankevičius, A. Kriščiukaitis, K. Žalkauskas, Teisių fakulteto Teismo medicinos katedros docentas K. Oželis, civilinės teisės docentas K. Šalkauskis.

Kaip žinia, 1933 metais buvo priimtas naujas Lietuvos teismų įstatymas³⁹². Todėl studentai domėjosi jo kūrimo procesu. A. Graunas, rašydamas apie Lietuvos teismų sutvarkymo įstatymo projektą³⁹³, naudojosi Valstybės tarybos teismų įstatymo sutvarkymo projektu, Teisingumo ministerijos teismų santvarkos įstatymo projektu, 1932 m. gegužės 17–21 dienos apygardos teismų pirmininkų ir prokurorų suvažiavimo stenogramomis, Teisingumo ministerijos leidiniais³⁹⁴. Studentas skaitė Čekoslovakijos ir Lenkijos teismų santvarkos įstatymus, aptarė Rusijos imperijos teismų santvarkos įstatymų redakcijas. Laikotarpį tarp 1919 ir 1933 metų jis įvardijo „stagnacijos periodu“ Lietuvos procesinės ir materialinės teisės

³⁸⁷ Ten pat: 18.

³⁸⁸ Šlioma Kepeliušnikas, „Sąlyginis nuteisimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–250.

³⁸⁹ Ten pat: 24.

³⁹⁰ Lygtinio nuteisimo įstatymas, Vyriausybės žinios (1928, Nr. 284–1821).

³⁹¹ Aronas Ulmanas, „Lygtinis nuteisimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–283.

³⁹² Teismų santvarkos įstatymas, Vyriausybės žinios (1933, Nr. 419–2900).

³⁹³ Antanas Graunas, „Dėl Lietuvos teismų sutvarkymo įstatymo projekto“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–238.

³⁹⁴ Lietuvos teismas, 1918–1928, redagavo A. Kriščiukaitis (Kaunas: Teisingumo ministerijos leidinys, 1930).

kūryboje. Studentas aprašė visą kelią iki kol buvo sukurtas Lietuvos teismų sutvarkymo įstatymo projektas. Minėjo 1924 m. įsteigtą prie Teisingumo ministerijos įstatymų kodifikacijos tarybą, 1926 m. paruoštą Teismų sutvarkymo įstatymo projektą, kuris buvo aptartas Teisinių draugijoje ir vėliau pamirštas, Valstybės Tarybos ir Teisingumo ministerijos paruoštus projektus, 1932 m. sušauktą apygardos teismų pirmininkų ir prokurorų suvažiavimą, kuriame buvo aptariami abeji projektai, pritarus Teisingumo ministerijos pateiktam projektui, taip pat 1932 m. Ministrų Tarybos sprendimą svarstyti ne Teisingumo ministerijos, bet Valstybės Tarybos pateiktą projektą, kuris buvo paskelbtas ir tuometinėje žiniasklaidoje³⁹⁵. Studentas apžvelgė šį projektą, tačiau lygindamas su Teisingumo ministerijos paruoštuoju. Jis pastebėjo, kad teisėjų nepriklausomumo klausimai skirtingai reglamentuojami abiejuose projektuose. Jis rašo: „Ironiškai skamba nepriklausomumo dėsniš, kada Teisingumo Ministeris be nurodymų, priežasčių („dėl teisingumo darymo naudos“) gali teisėją pašalinti iš tarnybos arba perkelti tarnauti į kitą vietą“³⁹⁶. Taip pat studentas pastebėjo: „Prie tokių nepastovių teisėjo tarnybos sąlygų, sunku tikėtis bešališkumo sprendimo, jei byla suinteresuota valdžia, arba artimi žmonės“³⁹⁷. Darbo autorius taip pat aptarė prisiekusiųjų sprendėjų institutą, kuris nebuvo numatytas Valstybės Tarybos projekte, apžvelgdamas šį institutą Anglijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Norvegijoje, Šveicarijoje, šefenų teismus Vokietijoje.

Daugiausia studentai rėmėsi rusų kalba rašyta mokslinė literatūra³⁹⁸, taip pat vokiečių, prancūzų kriminalistikos specialistų darbais³⁹⁹. Be abejo remtasi ir lietuvių kalba rašytais veikalais – A. Kriščiukaičio baudžiamosios teisės paskaitomis, V. Mačio darbu⁴⁰⁰, keliais straipsniais⁴⁰¹, žurnalo „Policija“ numeriais, tuo metu išleistais vadovėliais.⁴⁰²

S. Meklenburgas, analizuodamas teisėjų parengimą⁴⁰³, vertino, kokių teisėjų reikėjo to meto Lietuvai. Studentas apžvelgė reikalavimus kandidatams į teisėjus Vokietijoje, Austrijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Anglijoje, Rusijoje, aptarė amžiaus bei praktinio darbo reikalavimus Lietuvoje galiojusiuose teisės aktuose. Darbo autorius įvertino teisėjų atrankos sistemos trūkumus kai kuriose valstybėse, palietė vieną opiausių klausimų – teisės studijų specifika, praktikos ir teorijos suderinamumą studijuojant teisės mokslus. Jis parašė: „Universitetų

³⁹⁵ „Valstybės tarybos paruoštasis teismų santvarkos įstatymo projektas“, Lietuvos aidas, 1932 81.

³⁹⁶ Antanas Graunas, „Dėl Lietuvos teismų sutvarkymo <...>“: 38.

³⁹⁷ Ten pat: 39.

³⁹⁸ Pavyzdžiui, Иван Николаевич Якимов, Криминалистика. Уголовная тактика (Москва: Издательство народного комиссариата внутренних дел РСФСР, 1929).

³⁹⁹ Pavyzdžiui, Robert Heindl, System und Praxis der Daktyloskopie und der sonstigen technischen Methoden der Kriminalpolizei (Vereinigung wissenschaftlicher verleger, 1922); Edmond Locard, „La poroscopie, Archives d' Anthropologie Crimenelle“, 1913 28.

⁴⁰⁰ Vladas Mačys, Apie teismo kandidatų ir advokatų paruošimą (Kaunas: Teisių fakulteto darbai, 1932).

⁴⁰¹ Vladimiras Stankevičius, Faktai ir išvados. Kovokime su nusikaltimais: straipsnių rinkinys (Kaunas: Valstybės saugumo departamentas, 1933); R? Vikeris, „Klaipėdos krašto teismų veikimo ir organizaciniai trūkumai“, Teisė 27 (1934): 258–270; Vladimiras Lazersonas, „Vaikų nusikaltėlių psichologija ir kova su jais“, Teisė 19 (1931): 44–59; Levas Veržbavičius, „Mažamečių nusikaltėlių atidavimo į drausmės bei auklėjamosias įstaigas juridinė reikšmė“, Teisė, 17 (1930): 40–45; Karolis Žalkauskas, „Dešimtasis tarptautinis kriminalinis bei penitenciarinis Kongresas Pragoje ir to Kongreso nutarimai“, Teisė 18 (1930): 95–110.

⁴⁰² Martynas Jonaitis, Kriminalinės pedagogikos pradmenys (Kaunas: išleido K. Vaičiūnas, 1930).

⁴⁰³ Smichas Meklenburgas, „Teisėjų paruošimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–258.

reikalas yra daug platesnis, universitetas turi duoti tėvynei dorų ir mokytų darbininkų visoms valstybės gyvenimo sritims. Jau vien dėl to negalima nukreipti universiteto darbo tokia linkme, kad jis virstų profesine mokslo įstaiga⁴⁰⁴.

L. V. Goldštikas darbe analizavo teisėjų socialines garantijas⁴⁰⁵. Jis rašė: „teisėjas turi būti garantuotas nuo perkėlimą iš vienos vietos į kitą prieš jo norą <...> Lietuvoj yra žinomas atsitikimas, kada Vyriausiojo Tribunolo narys turėjo visai pasitraukti iš teismo dėl to, kad jam buvo pasiūlyta persikelti į provincijos teismą⁴⁰⁶. Studentas rašė ir apie tai, kaip turi būti užtikrinamos teisėjų socialinės garantijos, naikinant jų darbo vietas ir pan. Darbo autorius pateikė pavyzdžių iš laisvojo Gdansko miesto, Vokietijos reicho, Lenkijos konstitucijų, Prancūzijos, Anglijos, Airijos, Rusijos patirties. Taip pat tyrinėjo Lietuvoje galiojusius teisės aktus – Rusijos imperijos 1885 m. gegužės 20 d. įstatymą, Laikinąjį Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatymą⁴⁰⁷, aptardamas teisėjų skyrimo, atleidimo, perkėlimo pagrindus, amžiaus cenzą ir t.t.

S. Rozenblatas rašė apie tarnybą teisme⁴⁰⁸, tyrinėdamas ir teisėjų socialines garantijas, ir reikalavimus teisėjams, ir teisėjų skyrimo ar rinkimo tvarką, apžvelgdamas kitų šalių patirtį. Studentas rašė apie teisėjų rinkimų sistemą JAV: „Pensilvanijoje kasyklų savininkai supirkinėja balsus ir renka į teisėjus tokius asmenis, kurie vėliau padeda jiems paslėpti visus jų nusikaltimus prieš įstatymus, saugojančius jų sveikatą ir gyvybę⁴⁰⁹. Autorius aprašė Lietuvoje galiojusią teisėjų skyrimo tvarką, remdamasis Laikinuoju Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymo įstatymu. Jis analizavo teisėjų perkėlimo klausimą: „<...> išeitų, kad teisėjas, darydamas sprendimus, negalės vadovautis vien tik savo sąžine ir protu, nes bus didelis akstinas, kuris veiks jį – baimė būti perkeltam⁴¹⁰. Taip pat apžvelgė teisėjų atsakomybę, kurią išskyrė į civilinę, baudžiamąją ir „disciplinarinę“.

N. Paulavičius tyrinėjo prisiekusiųjų teismą⁴¹¹, pateikdamas šio instituto istorinę raidą įvairiose valstybėse, analizuodamas Lietuvos teisininkų draugijos 1930 m. pateiktą Teismų sutvarkymo įstatymo projektą, šefenų teismus Vokietijoje ir Klaipėdos krašte, Valstybės Tarybos paruoštą mišriosios kolegijos projektą, kuriame buvo numatytas analogas šefenų teismams, tačiau atmestą Ministrų kabinetu.

Š. Lipecas aiškinosi darbo laisvės atėmimo įstaigose ypatumus⁴¹² lyginamuoju ir nacionaliniu aspektu. Lietuvos kalėjimai buvo Teisingumo ministerijos valdymo srityje, išskyrus karo kalėjimą prie Krašto apsaugos ministerijos ir Klaipėdos krašto laisvės atėmimo įstaigas prie Krašto Direktorijos. Tarpukario Lietuvoje, pasak studento, buvo du sunkiųjų darbų kalėjimai

⁴⁰⁴ Ten pat: 30.

⁴⁰⁵ Leiba-Vulfas Goldštikas, „Teisėjų nepakeičiamybė“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–235.

⁴⁰⁶ Ten pat: 3.

⁴⁰⁷ Laikinasis Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymas, Laikinosios vyriausybės žinios (1919, Nr. 2–3/26).

⁴⁰⁸ Simanas Rozenblatas, „Teismo tarnyba“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–273.

⁴⁰⁹ Ten pat: 18.

⁴¹⁰ Ten pat: 25

⁴¹¹ Napoleonas Paulavičius, „Prisiekusiųjų posėdininkų teismas“, diplominis darbas. 1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–328.

⁴¹² Šloma Lipecas, „Darbas kalėjime“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–320.

Kaune ir Šiauliuose, penki kalėjimai Kretingoje, Telšiuose, Ukmergėje, Marijampolėje, Panevėžyje, vienuolika arešto namų įvairiuose miestuose. Teisingumo ministras buvo aukščiausias pareigūnas kalėjimų sistemoje. Nuo 1934 m. sausio 1 d. Lietuvoje buvo įvesta „progresyvinė kalinimo sistema“, skirianti kalinius į tris grupes. Studentas aprašė darbus, kuriuos atlikdavo kaliniai – staliaus, siuvėjų, batsiuvių, knygrišių ir t. t. Taip pat apie tokių darbų atlygį kaliniams, aprašė valstybės išlaidas, skirtas laivės atėmimo įstaigų išlaidymui ir pan.

A. Froimčikas rašė apie nepilnamečių („mažamečių“) nusikalstamumą ir pataisos namus⁴¹³, atskleidamas tokio nusikalstamumo priežastis, „psichopatišką“ vaikų suskirstymą, amžių, kuriam suėjus gali būti taikoma baudžiamoji atsakomybė, nepilnamečių teismus Australijoje, JAV, Prancūzijoje ir kitose valstybėse. Lietuvoje vaikams iki 10 metų baudžiamoji atsakomybė nebuvo taikoma, paskui asmens amžius buvo skirstomas į nuo 10 iki 17 metų, nuo 17 iki 21 metų ir nuo dvidešimt vienerių. Studentas aptarė nepilnamečiams taikomas poveikio priemones – nepilnamečio perdavimas tėvų ar kitų asmenų, ar šeimų priežiūron, atidavimas į būstus prie kalėjimų ar arešto namų, į pataisos namus, vienuolynus.

K. Budrevičius parašė darbą apie daktiloskopiją⁴¹⁴, kuriame stengėsi nustatyti daktiloskopijos atsiradimo ištakas pasaulyje ir Lietuvoje. Jo duomenimis, 1908 m. Kaune buvo įsteigtas Sekimo skyrius (rus. Сыскное отделение), kuriame tais metais ir pradėta nuteistųjų ar kaltinamųjų daktiloskopinė registracija. Darbo autorius pastebėjo, kad, pagal Prūsijos imperijos įstatymus, Klaipėdos krašte daktiloskopija buvo pradėta naudoti dar prieš karą. Nepriklausomoje Lietuvoje daktiloskopinė registracija buvo pradėta naudoti 1921 m. Krašto apsaugos ministerijos žvalgybos skyriaus politinių kalinių atžvilgiu. Studento duomenimis, 1927 m. buvo užregistruoti 844 asmenys. Darbo autorius dėmesį skyrė daktiloskopijos tvarkymui žvalgybos skyriuje, politiniame skyriuje prieš ir po sujungimo su kriminaline policija, kaip šie klausimai buvo reguliuojami kriminalinėje policijoje iki ir po 1927 m. birželio 1 d., kuomet buvo įvesta nauja daktiloskopijos registravimo tvarka.

TARPTAUTINĖ TEISĖ

Tarptautinės teisės temomis parašytus darbus vertino tarptautinės teisės profesorius A. Jaščenka, konstitucinės teisės profesorius M. Romeris, docentas T. Petkevičius, VDU Teisių fakulteto Ekonomikos skyriaus dėstytojas J. Bučas.

Studentai naudojosi A. Jaščenkos tarptautinės teisės kursu, J. Skruodžio veikalu⁴¹⁵, M. Romerio valstybinės teisės paskaitomis⁴¹⁶, G. Rutenbergo darbu apie Tautų Sąjungą⁴¹⁷.

⁴¹³ Abelis Froimčikas, „Pataisomieji-auklėjamieji namai mažamečiams“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–304.

⁴¹⁴ Kazys Budrevičius, „Daktiloskopija ir jo pritaikymas Lietuvoje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–227.

⁴¹⁵ Jonas Skruodys, Tarptautinė teisė (Vilnius: Lietuvių mokslo draugijos komisionierius „Švyturio“ b-vė, 1921).

⁴¹⁶ Mykolas Romeris, Valstybinė teisė: prof. Rōmerio skaitytų paskaitų stenogramos (Kaunas: A. Liutkus ir D. Vaičius, akc. „Žaibo“ b-vės sp., 1930).

⁴¹⁷ Giršas Rutenbergas, Tautų Sąjunga: jos idėjos plėtojimosi ir susikūrimo apžvalga, organizacija, Lietuvos klausimai T. Sąjungoj ir T. Sąjungos paktas. Su prof. A. Jaščenka prakalba (Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1931).

Taip pat į lietuvių kalbą versta literatūra⁴¹⁸, vokiečių⁴¹⁹, lenkų⁴²⁰, rusų⁴²¹, prancūzų⁴²² kalbomis rašyta literatūra bei Užsienio reikalų ministerijos leidiniai ir žinynai⁴²³.

Studentai tyrinėjo tarptautinės teisės pagrindus, kilmę, G. Grocijaus veikalą „De jure belli ac pacis“, *ius gentum, ius inter gentes* sampratą, žymiausių mokslininkų tarptautinės teisės teorijas⁴²⁴.

Buvo gvildenami tarptautinio valstybių pripažinimo klausimai⁴²⁵. A. Andrašiūnas rašė: „<. > seka du esminiai „valstybės pažymiai tarptautinės teisės atžvilgiu: 1) Valstybės priimama į Tarptautinį Bendravimą ir pripažįstama Tarptautinio Bendravimo dalyviu kitų to Bendravimo narių, ir 2) Valstybė jau pripažinta sudaro su kitais Tarptautinio Bendravimo nariais bendrą konfederatyvinę žmonijos valdžią“⁴²⁶. Studentas aprašė ir vyriausybės pripažinimo problematiką, išreikšdamas nuomonę, jog valstybės valdymas „kitoms valstybėms neturi rūpėti“, išskyrus atvejus, kai „vidujinė tvarka yra keičiama revoliucinio perversmo keliu“⁴²⁷.

B. Kacas aptarinėjo taikinamuosius Tautų Sąjungos organus ir procedūras⁴²⁸, gvildendamas karo, tarptautinio teismo, arbitražo sąvokas, tarptautinių taikinamųjų procedūrų istorinę raidą, Tautų Sąjungos pakto 11–15 straipsnius, reglamentuojančius tarptautinių ginčų nagrinėjimo detales. Studentas analizavo sutartis tarp valstybių, kuomet jos pasirinkdavo ginčus spręsti teismo arba arbitražo keliu. Darbo autorius aprašė bylas, kuriose viena iš šalių buvo Lietuva, o sprendimą juose priėmė Nuolatinis Tarptautinis Teisingumo Teismas. Tautų Sąjungos temą plėtojo ir kiti studentai⁴²⁹. J. Čiburas rašė apie Tautų Sąjungos idėjos užgimimą ir ieškojo jos įvairiose istoriniuose įvykiuose. Pavyzdžiui, jis atkreipė dėmesį į čekų karaliaus Podiebrado 1462 metais parašytą ir Prancūzijos Karaliui Liudvikui XI-tam įteiktą raštą,

⁴¹⁸ Matvejus Liubavskis, Liubavskio Lietuvos istorija ligi Liublino unijos (Vilnius: Žaibo sp., 1922).

⁴¹⁹ H? Bonfils, Lehrbuch des Völkerrechts für Studium und Praxis (Berlin: Heymann, 1904); Giršas Rutenbergas, Die baltischen Staaten und das Völkerrecht: die Entstehungsprobleme Litauens, Lettlands und Estlands im Lichte des Völkerrechts (Riga: Verlag der Buchhandlung G. Loeffler, 1928).

⁴²⁰ Zygmunt Cybichowski, Prawo międzynarodowe (Warszawa: Wydawnictwo o seminarjum prawa publicznego uniwersytetu Warszawskiego, 1932).

⁴²¹ Федор Федорович Маргенс Современное международное право цивилизованных народов (Тип. Министерства путей сообщения (А. Бенке), 1882).

⁴²² Tautų Sąjungos tikslai ir santvarka, vertė E. Turauskas (Kaunas: išleido Vyriausiasis Tautų Sąjungos sekretoriatas mokytojams naudotis, akc. „Žaibo“ b-vės sp., 1932).

⁴²³ Lietuvos byla su Lenkija Tautų Sąjungoje ir paskutinis T. Sąjungos nutarimas (Kaunas: Užsienių reikalų ministerijos leidinys, 1921); Lietuvių lenkų byla dėl tranzito Nemuno upynu ir Kaišiadorių-Lentvaravo geležinkelio ruožu: nuo Tautų Sąjungos Tarybos 1927 m. gruodžio 10 d. rezoliucijos iki Hagos Tarptautinio Tribunolo patariamiosios nuomonės pareiškimo (Kaunas: Užsienio reikalų ministerijos leidinys, 1931); Klaipėdos krašto statuto aiškinimo byla Hagos tribunole (Kaunas: Užsienių reikalų ministerijos leidinys, 1932).

⁴²⁴ Algirdas Andrėkus, „Tarptautinės teisės pagrindas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–221.

⁴²⁵ Antanas Andrašiūnas, „Tarptautinis valstybių ir vyriausybės pripažinimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–220.

⁴²⁶ Ten pat: 4.

⁴²⁷ Ten pat: 19.

⁴²⁸ Izer-Beris Kacas, „Taikinamoji problema Tautų Sąjungoje“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–246.

⁴²⁹ Juozas Čiburas, „Tautų Sąjungos idėja savo istorinėje plėtotėje“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–298.

pavadintą „Aljanso ir konfederacijos sutartis tarp karaliaus Luiso XI, Bohemijos karaliaus Jurgio ir Venecijos kunigaikščio, atsispiriant Turkijai“⁴³⁰.

Apie tarptautinę susisiekimo oru teisę rašė A. Liutkus⁴³¹, pradėdamas nuo šios teisės istorijos pradžios 1890 m. Italijoje, Tarptautinės teisės instituto, Tarptautinės teisės asociacijos posėdžių, kuriuose buvo pabrėžta „juridinė oro erdvės problema“, 1910 m. Paryžiaus konferencijos, 1919 m. spalio 13 d. Paryžiaus konvencijos ir t. t. Studentas rašė apie reikalavimus viešiemis (karo ir policijos lėktuvai) ir privatiems orlaiviams, lempų, signalų, vėliavų, ženklų naudojimo tvarką, sprogstamųjų medžiagų, ginklų, kitokios amunicijos transportavimą oro keliu, atskleidė tarptautinės jūrų teisės poveikį tarptautinei oro teisei. Darbo autorius aprašė tarptautinės oro susisiekimo komisijos organizaciją ir kompetenciją, taip pat apžvelgė Lietuvos statusą tarptautinėje oreivijoje: „Dėl menko oro laivyno, praktiškai Lietuva tarptautinėje oreivijoje dalyvauti negali. Kiek daugiau Lietuvą išgarsino ir išpopuliarino, kaip pasižymintį drąsiais ir prityrusiais lakūnais, traginga mūsų didvyrių Dariaus ir Girėno transatlantinė kelionė“⁴³².

J. Deksnys rašė apie tarptautinės darbo organizacijos atsiradimą, narius, organus, konferencijų sprendimus, tarptautinę socialinę politiką⁴³³.

STUDENTŲ LIKIMAI

Aiškindamasi studentų likimus, straipsnio autorė rėmėsi Lietuvos centriniam valstybės archyve rastais dokumentais. Tačiau nėra garantuojamas šimtaprocentinis duomenų tikslumas, nes nebuvo žinomos visų studentų gimimo datos.

Pabaigę studijas Teisių fakulteto absolventai rinkosi teisininko karjerą. Bent galimai devyni dirbo tarytojais Kaišiadorių nuovados, Aukštadvario, Kauno, Kėdainių, Tauragės, Raseinių, Marijampolės, Ukmergės, Šakių Naumiesčio apylinkių teismuose. Galimai trylika studentų dirbo teisėjais, iš pradžių padirbėję teismų kandidatais. Galimai trys absolventai buvo notarais, keturi – advokatais.

Iš išlikusių diplominių darbų pastebėtina, kad nuo 1933 iki 1934 metų dvylika moterų baigė Teisių fakulteto studijas. Marija Jakovickaitė Digrienė dirbo Kauno apygardos teismo kandidate, Kauno ir Kėdainių apylinkių teismų tarytoja, vėliau ėmėsi advokatės veiklos. Ona Liorentaitė ėjo notarės pareigas Marijampolės apygardoje. Jadvyga Žukaitė, manytina, dirbo mokytoja, o po 1940 metų buvo ištremta į Rusiją.

Yra tikimybė, kad mažiausiai aštuoniolika studentų emigravo iš Lietuvos arba buvo evakuoti.

Gali būti, kad bent penki studentai buvo išvežti į Kauno ar Šiaulių getus, po to jų likimas nežinomas – galima tik numanyti.

Galimai keli buvo kalinami už su komunizmu susijusią veiklą.

⁴³⁰ Ten pat: 18.

⁴³¹ Antanas Liutkus, „Tarptautinio orlaiviais susisiekimo reguliavimas“, diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–256.

⁴³² Ten pat: 32.

⁴³³ Jonas Deksnys, „Tarptautinė darbo organizacija“, diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–300.

Apie dalį studentų apskritai jokių žinių nėra, arba tik tiek, kad kai kurie jų buvo draugijų nariai, karininkai, šauliai, tiesiog teisininkai, mokytojai. Visi duomenys yra iki 1940 metų. Tai byloja apie tikimybę, kad dokumentai nebuvo išsaugoti ir tolesnį jų karjeros kelią arba likimą nustatyti būtų sudėtinga.

ANTROS DALIES IŠVADOS

1. Studentai rašė įvairiomis teisės temomis panašiai kaip ir laikotarpiu nuo 1925 iki 1932 metų.

Tačiau lyginant su 1925–1932 metų darbais, studentai pirmą kartą rašė apie Klaipėdos krašto teisę, tarptautinę oro teisę, tarptautinio valstybės pripažinimo problematiką, notaro veiklą, daktiloskopiją, kalinių darbą, teisėjo socialines garantijas, 1933 m. teismų reformą, žemės reformą.

Gausiausia darbų buvo parašyta civilinės teisės šakos temomis. Skirtingai nuo darbų, parašytų 1925–1932 metais, studentai detalai nagrinėjo sutuoktinių turinius santykius, santuokos institutą, paveldėjimą.

Pastebėtina, kad studentai domėjosi tam laikui moderniais teisės šakų institutais, pavyzdžiui, vedybų sutartimi, autorių teisėmis, oro teise.

Ne vienas studentas buvo išreiškęs nuogąstavimus, kad Lietuvoje nėra vieno teisės akto, reglamentuojančio šeimos teisinius santykius ar kitokio pobūdžio civilinius teisinius santykius.

Studentams kėlė nuostabą tai, kad Lietuvoje nebuvo registruojamos civilinės santuokos ir nebuvo jokių įstatymų, reglamentuojančių civilinę metrikaciją ar kitų civilinės būklės aktų sritį.

Mažiausiai darbų buvo parašyta iš administracinės ir konstitucinės teisės šakų. Tai gali būti aiškinama tuo, jog pagrindiniai šių šakų profesoriai – M. Romeris ir V. Biržiška – dirbo ne tik mokslinį pedagoginį, bet ir administracinį darbą. Vienas buvo rektorius, kitas – Teisių fakulteto dekanas.

2. Reikia pripažinti, kad kai kurie teisinio reglamentavimo klausimai ligi šiolei liko probleminiai, pavyzdžiui, civilinio ieškinio institutas baudžiamajame procese, teisėjų rengimas, jų socialinės garantijos, nepriklausomumas ir t. t.
3. Studentai, rašydami apie tam tikros srities Lietuvos teisinį reglamentavimą, nevengė drąsių išvadų, kritinio mąstymo. Jie rašė: „pakeitimai pakeitimus pakeičia, be to, figūruoja atskirų žinybų aplinkraščiai, instrukcijos, paaiškinimai... Jų niekas visų nesužino ir nežinos. Tuo labiau jaunieji, nes jie Universitete beveik vien teorijos tesimokė, nors praktiškam gyvenimui ruošėsi. Reikėtų pertvarkyti mūsų studijos, kad mes neišeitume iš Universiteto ir daug bendrų žinių turį ir kartu praktiškai beveik nieko nežiną“⁴³⁴; „Reikia pažymėti, kad produktingiausias teismų tvarkymo periodas buvo trumpas pirmųjų 1919 m. laikotarpis, kada buvo išleista daugiausia procesualinių aplinkraščių. Po to prasidėjo stagnacija mūsų procesualinės ir materialinės teisės kūryboje. Ji, žinoma, ir iki šiol dar nėra pasibaigusi, nors visur yra jaučiama minėtose srityse daug trūkumų, kurie be reikalo sunkina teismo darbą ir

⁴³⁴ Antanas Činikas, „Testamentas <...>“: 38.

paraližuoja teisinės pagalbos vertę patiems piliečiams⁴³⁵; „Tautų Sąjungos sankcijų organizacija labai netobula, kas ir iš savo pusės mažina Tautų Sąjungos autoritetą ir jos sprendimų efektingumą“⁴³⁶; „<...> tautinis teisyne sukurti yra didelis darbas, reikalaujantis ir mokslo jėgų, ir lėšų, ir pasišventimo, bet vis dėlto visai teritorijai pritaikinti vieną veikiančių teisyne, geresnę – galima ir didelių aukų toks suvienodinimas nereikalauja. Tuo būdu reikia tikėtis, kad vyriausybė atsižadės įstatymų rutinos, ir imsis žygių suvienodinti Lietuvoj“⁴³⁷.

4. Studentų naudojama literatūra vis dar buvo negausi. Dažniausiai naudotasi rusų bei vokiečių kalbomis rašytais šaltiniais. Tačiau lyginant su 1925–1932 metų laikotarpiu studentai jau gausiau naudojosi lietuvių kalba rašytais šaltiniais. Tai paaiškina tu, kad žurnale „Teisė“ pasirodė daugiau straipsnių, vis gausėjo Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencija, neoficialių įstatymų vertimų su komentarais, Užsienio reikalų ministerijos leidinių.

Įdomu ir tai, kad studentai savo darbuose minėjo šaltinius, kurių straipsnio autorei nepavyko rasti. Pavyzdžiui, brošiūra „Šeimos teisė“, kurią sudarė L. Veržbavičius ir Z. Toliušis, 1929 m. P. Leono „Teisės enciklopedijos paskaitos“ (Lietuvos bibliotekose galima rasti 1924 ir 1931 metų profesoriaus P. Leono skaitytų Teisės enciklopedijos paskaitų konspektus, gali būti, kad įsivėlė spausdinimo klaida ir vietoje „1924“ buvo atspausdinta „1929“), A. Kriščiukaičio 1932 m. baudžiamojo proceso paskaitos (pavyko rasti tik 1928 m.). Taip pat studentai minėjo 1926 m. išleistą vadovėlį „Policija“, tačiau, manytina, tai galėjo būti 1926 m. žurnalo „Policija“ numeriai. Viename darbe buvo minimas leidinys galimai išleistas Niujorke „Žinios apie Lietuvos kalėjimų būklę“, kurio nepavyko rasti. Studentai savo darbuose minėjo S. Jaščenkos vadovėlį ar monografiją „Tarpautinė teisė“. Tokio veikalo autorė nerado. Galbūt turėtas mintyje 1931 m. Tarpautinės teisės kursas. Taip pat straipsnio autorė studentų darbuose nerado kai kurių šaltinių, kurie buvo išleisti⁴³⁸, bet nepanaudoti studentų darbuose.

5. Palyginimui su dabartimi, įdomi ir tarpukario teisinė terminija: senatis – nusenėjimas; susituokę – „susivedėliai“, santuoka – „jungtuvės“, išsiskyre asmenys – „separatistai“; darbo sutartis – „samdos sutartis“, notariniai veiksmai – „tvirtiniai“, turto sugadinimas visuotinai pavojingu būdu – „turto sužalojimas ugnimi“, nusikaltimo objektyvioji pusė – „nusikaltimo išorinė pusė“, nusikaltimo subjektyvioji pusė – „nusikaltimo vidurinė arba išvidinė pusė“, pareiga – „prievolė“, nuomotojas – „savininkas“, įkaito gavėjas – „įkaitininkas“, įkaito davėjas – „įkeitėjas“, piktnaudžiavimas teisėmis – „šikana“, sveikatos sutrikdymas – „kūno sužalojimas“, drausminė atsakomybė – „disciplinarinė“ atsakomybė, valstybei pereinantis turtas – „išmarų turtas“, žemės dalinimas – „parceliacija“.

⁴³⁵ Antanas Graunas, „Dėl Lietuvos teismų sutvarkymo <...>“: 3.

⁴³⁶ Izer-Beris Kacas, „Taikinamoji problema <...>“: 27.

⁴³⁷ Andrius Muraška, „Apie paveldėjimo <...>“: 65.

⁴³⁸ Civilinio proceso įstatymas su pridedamaisiais įstatymais, vyr. tribunolo išaiškinimais ir dalykine rodykle-žodyne. Spaudai paruošė dipl. teisininkas J. Viskanta; vertimą žiūrėjo prof. V. Mačys ir pirmą dalį prof. S. Bieliackinas (Kaunas: „Literatūros“ knygynas, 1931); Civilinio proceso įstatymas, sulietuvino Vyr. Tribunolo pirmininko pad. M. Čepas (Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1931).

Kai kuriuose darbuose vienas ir tas pats reiškinys galėjo būti įvardijamas skirtingai, pavyzdžiui, darbo sutartis arba samdos sutartis. Tokia terminų įvairovė bei nevienodumas aiškintinas tuo, kad tarpukario Lietuvoje pagrindiniai įstatymai (civiliniai ir baudžiamieji) buvo surašyti svetimomis kalbomis – rusų, vokiečių ir lenkų. Pabrėžtina, kad nebuvo ir oficialių šių dokumentų vertimų. Netgi šių įstatymų galiojimo teritorijos buvo skirtingai vadinamos ar net patys pavadinimai kaskart galėdavo kitaip skambėti. Pavyzdžiui, Užnemunės civilinis statusas ir Marijampolės apygardos teismo teritorijoje galioję teisės aktai, Palangos valsčiaus įstatymai ir Pabaltės krašto pilietinių įstatymų sąvadas arba Palangos apylinkės įstatymai, arba Kuršo gubernijos civilinis kodeksas, vokiečių civilinis kodeksas ir Prūsijos imperijos Civilinis kodeksas, carinės Rusijos arba Rusijos imperijos, arba prieškarinės Rusijos įstatymai. Pagaliau Didžiojoje Lietuvoje buvo vartojami dvejopi terminai – arba baudžiamasis statusas, arba baudžiamasis kodeksas, arba baudžiamosios teisės įstatymas, arba baudžiamojo proceso įstatymas.

- Keletas žodžių tartina ir apie techninius diplominių darbų trūkumus, kurie buvo labai panašūs į 1925–1932 metais rašytų, išskyrus tai, kad palengva darbuose radosi išnašos, studentai dažniau vartojo kabučių ženklą.

ŠALTINIŲ SARAŠAS

Teisės aktai

- Bendro naudojimosi kelių ir tiltų įstatymas. Vyriausybės žinios, 1921, Nr. 59–547.
- Dvarų darbininkų-ordinarininkų samdymo ir atstatymo įstatymas. Vyriausybės žinios, 1924, Nr. 155–1095.
- Įstatymas dėl atlyginimo už priverčiamą nekilnojamųjų turtų nusavinimą, už laikiną jų paėmimą ir už sudarymą teisės dalyvauti jų naudojime. Vyriausybės žinios, 1922, Nr. 87–743.
- Laikinasis Lietuvos teismų ir jų darbo sutvarkymas. Laikinosios vyriausybės žinios, 1919, Nr. 2–3/26.
- Ligoniių kasų įstatymas. Vyriausybės žinios, 1934, Nr. 434–3033.
- Lygtinio nuteisimo įstatymas. Vyriausybės žinios, 1928, Nr. 284–1821.
- Pramonės darbininkų samdos įstatymas. Vyriausybės žinios, 1933, Nr. 249–2966.
- Užsienio reikalų ministerijos etatai. Laikinosios. Vyriausybės žinios, 1920, Nr. 33–373.
- Teismų santvarkos įstatymas. Vyriausybės žinios, 1933, Nr. 419–2900.
- Vidaus reikalų ministerijos aplinkraštis. Vyriausybės žinios, 1924, Nr. 1117–157.
- Žemės ūkio darbininkų samdos įstatymas. Vyriausybės žinios, 1929, Nr. 306–2057.

Specialioji literatūra

- Baudžiamasis statusas. Vertimas iš rusų kalbos, pratarmė L. Noreikos. Tilžė Jagomasto sp. „Lituania“: Teisingumo ministerijos Antrojo departamento leidinys, 1919.
- Baudžiamojo proceso įstatymas. Parengė J. Byla. Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1930.
- Baudžiamojo proceso įstatymas su komentarais, sudarytais iš Rusijos Senato bei Lietuvos Vyriausiojo Tribunolo sprendimų ir kitų aiškinimų, liečiančių Didž. Lietuvos ir Klaipėdos Krašto baudžiamojo proceso teisę. Kaunas: „Literatūros“ knygyno leidimas, 1933.
- Bieliackinas, Simanas. Civilinės ir prekybinės teisės paskaitų užrašai 1927/8 mokslo metais. S.I: s.n., 1929.

16. Bieliackinas, Simanas. Autoriaus teisė, p. 390. Lietuviškoji enciklopedija/ vyriausioji redakcija: V. Biržiška (vyr. red.). Kaunas: Spaudos fondas, 1931–.
17. Bieliackinas, Simanas. Prisiekusieji sprendėjai. Kaunas: Teisių fakulteto darbai, 1932.
18. Burkevičius, Vilhelmas, Žanas. Globa ir jos organai civilinėje srityje: veikiančiųjų Lietuvos ir kelių svetimų globos įstatymų palyginamoji apžvalga bei esamoji dabar mūsų teismų globos byloje praktika. Kaunas: D. Gutmano knygyno leidinys, 1932.
19. Civiliniai įstatymai (10 tomo 1 dalis). Civilinių Įstatymų tekstą su papildymais iki 1933.I.I. ir kasacinių sprendimų nuo 1924 m. iki 1931 m. bei Vyriausiojo Tribunolo išspręstų klausimų, iškeltų Teisingumo Ministerijos orderiais, remiantis T. Sutvarkymo įst. 259–1 str. Kaunas: „Literatūros“ knygyno leidimas, 1933.
20. Civiliniai įstatymai: įst. rink. X t. 1 d. Vertė Kazys Šalkauskis. Kaunas: Teisingumo ministerija, 1930.
21. Civilinio proceso įstatymas su pridedamaisiais įstatymais, vyr. tribunolo išaiškinimais ir dalykine rodykle-žodynėliu. Spaudai paruošė dipl. teisininkas J. Viskanta; vertimą žiūrėjo prof. V. Mačys ir pirmą dalį prof. S. Bieliackinas. Kaunas: „Literatūros“ knygynas, 1931.
22. Civilinio proceso įstatymas. Sulietuvino Vyr. Tribunolo pirmininko pad. M. Čepas. Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1931.
23. Deviatnikovaitė, Ieva. „Klaipėdos krašto teisė studentų darbuose: 1933–1939“, Logos 101 (2019).
24. Dovydaitis, Pranas. „Hugo Grotiaus pirmtakai“, Logos 1 (1926): 107–119.
25. Grinten, van der J. Hugo Grotius ir tautų teisė, Logos 1 (1926): 93–106.
26. Janulaitis, Augustinas. Vyriausiasis Lietuvos Tribunalas XVI–XVIII amž. Kaunas: valstybės spaustuvė, 1927.
27. Janulaitis, Augustinas. Napoleono teisyne: jo atsiradimas ir veikimas Prancūzijoje, išsiplėtimas svetur, o ypatingai Lietuvos Užnemunėje. Kaunas: Varpas, 1930.
28. Jaščenka, Aleksandras. Romėnų teisė: istorija ir dogma. 1929/1930 mokslo metais pavasario semestre prof. Jaščenkos skaitytų paskaitų konspektyvinis kursas. Kaunas: rankraščio teisėmis, 1931.
29. Jhering, Rudolf von. Kova dėl teisės, vertė A. Janulaitis. Marijampolė: b-vės sp. „Dirvos“, 1923.
30. Jonaitis, Martynas. Kriminalinės pedagogikos pradmenys. Kaunas: išleido K. Vaičiūnas, 1930.
31. Kalvaitis, B? „Trumpa naujojo Italijos baudžiamojo kodekso projekto apžvalga“, Teisė 18 (1930): 37–54.
32. Karo baudžiamasis statutas, sutaisė kapitonas Papečkys. Kaunas: Karo mokslo skyriaus leidinys, 1922.
33. Kautsky, Karl. Seimas ir demokratija, vertė A. Janulaitis. Kaunas: A. Janulaičio leidinys, sp. „Raidė“, 1923.
34. Kavolis, Martynas. Bažnytinės tikišiosios ir civilinės moterystės juridinė padėtis Lietuvoje. Kaunas: išleido M. Kavolis, 1930.
35. Klimas, Petras. Istorinė Lietuvos valstybės apžvalga. Kaunas: Vaiva, 1922.
36. Lastas, Adomas. Kompensacija pramonės įmonėse: kompensacijos įstatymas ir jo kritiškas paaiškinimas, sugretinimas su kitais, kompensacijai artimais, Pramonės įstatų ir kitų įstatymų straipsniais ir teismų praktika. Kaunas: Kooperatinė „Raidės“ sp., 1931.
37. Lazersonas, Vladimiras. „Vaikų nusikaltėlių psichologija ir kova su jais“, Teisė 19 (1931): 44–59.
38. Leonas, Petras. Demokratija ir parlamentarizmas, sutrumpintas P. Leono pranešimas. Kaunas: Lietuvos valstiečių liaudininkų sąjungos leidinys, 1930.
39. Leonas, Petras. „Dėl gimininio (giminės) turto“, Teisė 3 (1922): 39–40.

40. Liubavskis, Matvejus. Liubavskio Lietuvos istorija ligi Liublino unijos. Vilnius: Žaibo sp., 1922.
41. Lietuvos teismas, 1918–1928, redagavo A. Kriščiukaitis. Kaunas: Teisingumo ministerijos leidinys, 1930.
42. Mačys, Vladas. Apie teismo kandidatų ir advokatų paruošimą. Kaunas: Teisių fakulteto darbai, 1932.
43. Mačys, Vladas. Apie šeimos santvarką ir moterų teises senovėje. Kaunas: kooperatinė „Raidės“ sp., 1934.
44. Malakauskis, Petras. Moterystės teisės. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto Teologijos-filosofijos fakulteto leidinys, 1932.
45. Malakauskis, Petras. Civilinės jungtuvės. Kaunas: „Šviesos“ sp., 1926.
46. Mantvydas, Pranas. „Idealizmo sukaktuves minint. Hegelis ir jo valstybinė mintis“, Židiny, 12 (1931): 426–441.
47. Neuronis, Ignas. Alkalmazmas: su dviem paveikslais. Kaunas: Lietuvių katalikų „Blaivybės“ draugijos leidinys, 1924.
48. Romeris, Mykolas. „Akademinius mokslo metus pradendant“, Židiny 8–9 (1934): 129–133.
49. Romeris, Mykolas. Dabartinės konstitucijos. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universiteto Teisių fakulteto leidinys, 1932.
50. Romeris, Mykolas. Lietuvos valstybės konstitucijos reforma. Kaunas: Lietuvos teisininkų draugija, 1928.
51. Romeris, Mykolas. Konstitucinės ir teismo teisės pasieniuose, 1932.
52. Romeris, Mykolas. Svarbiausios valstybinės problemos Italų fašizme ir Sovietuose. Kaunas: M. Kuktos sp., 1933.
53. Romeris, Mykolas. Valstybinė teisė: prof. Römerio skaitytų paskaitų stenogramos. Kaunas: A. Liutkus ir D. Vaičius, (akc. „Žaibo“ b-vės sp.), 1930.
54. Rutenbergas, Giršas. „Civilinių vedybų klausimu. Vyriausiojo Tribunolo aiškinimo kritika“, Teisė 19 (1931): 66–73.
55. Rutenbergas, Giršas. Tautų Sąjunga: jos idėjos plėtojimosi ir susikūrimo apžvalga, organizacija, Lietuvos klausimai T. Sąjungoj ir T. Sąjungos paktas. Su prof. A. Jaščenka prakalba. Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1931.
56. Paplauskas, Juozas. Lietuvos darbininkų profesinis judėjimas 1919–1926 m. Naujoji gadyinė, 1 (1926): 7–11.
57. Purėnienė, Liuda. Jungtuvės ir išsiskyrimai. Kaunas: L.S.D.P. Kauno org. Moterų sekcijos leidinys, 1932.
58. Samajauskas, Kazimieras. Tiesos gspadorių ir samdininkų Lietuvoje, perspausdinta iš „Naujienu“. Tilsit: M. Saunus, 1903.
59. Skruodys, Jonas. Tarptautinė teisė. Vilnius: Lietuvių mokslo draugijos komisionierius „Švyturio“ b-vė, 1921.
60. Stankevičius, Vladimiras. Faktai ir išvados. Kovokime su nusikaltimais: straipsnių rinkinys. Kaunas: Valstybės saugumo departamentas, 1933.
61. Šalkauskis, Stasys. Lietuvių tauta ir jos ugdymas. Kaunas: „Sakalo“ b-vės leidinys, 1933.
62. Šaulys, Kazimieras, Steponas. „Kanoniškojo proceso teisė“. Kaunas: Raidė, 1927.
63. Tamošaitis, Izidorius. „Hegelis“, Vairas 12 (1931): 508–515.
64. Teisiniai santykiai šeimoje: santrauka veikiančiųjų šeimos teisės srityje įstatymų su Vyr. Tribunolo paaiškinimais ir prašymų pavyzdžiais. Kaunas: D. Gutmano leidinys, 1932.
65. Toliušis, Zigmas. „Demokratija ir jos priešai, arba Demokrato katekizmas“. Kaunas: Varpas, 1926.
66. Toliušis, Zigmas. Apie testamentus: kaip testamentai rašomi, tvirtinami ir vykdomi, Suvalkų apygardos įstatymų apie testamentus skirtingumai: su testamentų formomis ir pareiškimų teismams pavyzdžiais. Antroji pataisytoji laida. Kaunas: „Varpo“ b-vė, 1925.

67. Toliušis, Zigmas. Paveldėjimo įstatymai Lietuvoje: apie tai, kokias palikimo dalis, einant įstatymais paveldėja mirusiojo giminiečiai ir kaip reikia įsitvirtinti paveldėjimo teisėse. Suvalkų apygardos paveldėjimo įstatymų skirtingumai. Klaipėda: Lietuvos teisininkų draugijos leidinys, 1924.
68. „Valstybės tarybos paruoštasis teismų santvarkos įstatymo projektas“, Lietuvos aidas, 1932, Nr. 81.
69. Vazbys, S? „Kūno sužalojimų kvalifikacija mūsų Baud. Statute“, Teisė 20 (1931): 154–159.
70. Vėryha-Darevskis, Antanas, Ignas. Lietuvos mokesčiai XVII-XVIII amž. Kaunas, 1930.
71. Veržbavičius, Levas. „Mažamečių nusikaltėlių atidavimo į drausmės bei auklėjamąsias įstaigas juridinė reikšmė“, Teisė 17 (1930): 40–45.
72. Vikeris, R? „Klaipėdos krašto teismų veikimo ir organizaciniai trūkumai“, Teisė 27 (1934): 258–270.
73. Volovickis, L? „Baudžiamojo teismo sprendimo reikšmė civilinėje byloje“, Teisė 23 (1933): 189–202.
74. Žalkauskas, Karolis. „Dešimtas tarptautinis kriminalinis bei penitenciarinis Kongresas Pragoje ir to Kongreso nutarimai“, Teisė 18 (1930): 95–110.

Kiti šaltiniai

75. 1928: 10 metų Lietuvos Nepriklausomybės sukaktuvėms paminėti. Kaunas: K. Narkevičiaus ir V. Atkočiūno sp., 1928.
76. Abromas, Šapiro-Jofė. „Darbo sutartis“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–343.
77. Aleksandravičius, Konradas. „Pirkimo-pardavimo sutartis, einant mūsų ir kitų Europoje kraštų civiliniais įstatymais“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–289.
78. Andrašius, Antanas. „Tarptautinis valstybių ir vyriausybių pripažinimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–220.
79. Andrėkus, Algirdas. „Tarptautinės teisės pagrindas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–221.
80. Andriušaitis, Antanas. „Padėjėjas kaip bendrininkavimo forma“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–222.
81. Anšėlevičius, A? „Vyro ir žmonos asmens ir turto santykiai“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–223.
82. Anuškevičius, Stasys. „Negotiorum gestio“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–290.
83. Aranovskis, Solomonas. „Persiskyrimo teisė. Istorija ir dogma“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–291.
84. Arliukas, Leiba. „Exceptio veritatis šmeižime“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–354.
85. Baleniūnas, Bronius. „Hamurabi ir Babilonijos teisinė santvarka pagal jo kodeksą“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–224.
86. Balkūnas, Kazimieras. „Nepilnamečių globa Klaipėdos krašte“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–292.
87. Baltiejus, Pranas. „Nuosavybės teisių įgijimas pagal 1910 m. birželio 14 d. įstatymo 47 ir 48 straipsnius“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–225.
88. Baureas (Bavaras), Eugenijus. „Elgetavimo ir valkatavimo problema“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–293.

89. Beleckienė-Gaigalaitė, Ona. „Elgetavimas ir valkatavimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–226.
90. Bieliukas, Bronius. „Bažnytinės ir civilinės jungtuvės“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–294.
91. Blažaitis, Jonas. „Darbo sutartis“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–295.
92. Bortkevičius, Felicijonas. „Testamento turinys“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–296.
93. Budrevičius, Kazys. „Daktiloskopija ir jo pritaikymas Lietuvoje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–227.
94. Chorozickis, Mironas. „Kūno sužalojimas“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–297.
95. Čiburas, Juozas. „Tautų Sąjungos idėja savo istorinėje plėtotėje“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–298.
96. Činikas, Antanas. „Testamentas pagal veikiančią Kauniojė teisę“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–228.
97. Dabšys, Aleksandras. „Laisvės ir teisės koncepcija Hegelio filosofijoje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–229.
98. Dailidonis, Vladas. „Bendro dalyvavimo teisė“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–299.
99. Daugirdas, Tomas, Jurgis. „Paveldėjimas testamentu“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–230.
100. Davidovas, Ruvimas. „Tėvų ir vaikų asmens ir turto santykiai“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–231.
101. Deksnys, Jonas. „Tarptautinė darbo organizacija“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–300.
102. Dirmeikis, Bronius, Tomas. „Blanko vekseliai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–301.
103. Diržys, Antanas, Giminas. „Jų teisės, prievolės ir kai kurie suvaržymai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–302.
104. Draugelis, Juozas. „Jungtuvės įstatymų šviesoje“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–303.
105. Elsbergas, S? „Lietuvos žemės reforma“. Diplominis darbas (1933). Kaunas: VDU Teisių fakulteto leidinys, 1935.
106. Frankas, Icikas. „Bendroji nuosavybė“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–232.
107. Froimčikas, Abelis. „Pataisomieji-auklėjamieji namai mažamečiams“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–304.
108. Gamziukas, Petras. „Pavainikių įteisinimas Lietuvoje“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–305.
109. Garmus, Antanas. „Vyro ir žmonos asmens ir turto santykiai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–306.
110. Gasiūnas, Antanas. „Tėvai ir vaikai mūsų dabartine civiline teise (X tomas, 1 d.)“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–307.
111. Gegužis, Jonas. „Klaipėdos krašto, Alandų salų, Karpatų rusų, lenkų Silezijos ir Katalonijos autonomijos“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–308.
112. Gilmanaitė, Lina. „Tretieji asmens byloje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–233.

113. Giršovičius, Abramus. „Be žinios dingimas“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–309.
114. Girštautas, Vladas. „Teismo darbo sąlygos“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–234.
115. Goldštikas, Leiba-Vulfas. „Teisėjų nepakeičiamybė“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–235.
116. Golubas, Abromas. Įkaitas. „Istorija ir dogma“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–236.
117. Gordonaitė, CH? L? „Mažamečių globa sulig Lietuvos įstatymais“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–237.
118. Graunas, Antanas. „Dėl Lietuvos teismų sutvarkymo įstatymo projekto“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–238.
119. Grigaitytė-Mačiūnienė, Baniūtė. „Teisių susiaurinimas ir atėmimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–239.
120. Grigas, Jankelis-Giršas. „Sumažintas pakaltinamumas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–240.
121. Grubliauskas, Gediminas Julijono. „Nepilnamečių globa pagal mūsų veikiančią teisę“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–241.
122. Jakovickaitė-Digrienė, Marija. „Turto santykiai tarp vyro ir žmonos užnemunėje 19–20 amž. Napoleono kodeksu, 1825 m. Lenkijos Civ. Statutu ir sutartimis“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–310.
123. Jančiukas, Juozas. „Recidyvas (nusikaltimo pakartojimas) ir jo baudimas pagal Baudžiamąjį Statutą“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–311.
124. Jasiukevičius, Jonas. „Alkoholio įtaka nusikaltimams ir pakaltinamumui“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–242.
125. Jezernickis, L? „Santuokos laužymo baudimo problema“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–243.
126. Jočys, Petras. „Teisės filosofija ir socialinis klausimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–244.
127. Kacas, Izer-Beris. „Taikinamoji problema Tautų Sąjungoje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–246.
128. Kaminskas, Adomas. „Testamento formos“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–247.
129. Kanišauskas, Jonas. „Reikalingasis apsigynimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–248.
130. Kazlauskas, Ignas. „Vyro ir žmonos turto santykiai“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–249.
131. Kazlauskas, Vincas. „Vyro ir žmonos asmeninės ir turtinės tarpusavio prievolės“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–312.
132. Kepeliušnikas, Šlioma. „Sąlyginis nuteisimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–250.
133. Klaipėdos krašto statuto aiškinimo byla Hagos tribunole. Kaunas: Užsienių reikalų ministerijos leidinys, 1932.
134. Klausas, Juozas. „Demokratija ir nauji santvarkos reiškiniai po Didžiojo karo“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–251.
135. Klemčickis, Kostas, Valerijonas. „Autoriaus teisė“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–313.

136. Korzonas, Edmundas. „Šantažas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–252.
137. Krygeris, Motiejus. „Pirkimo – pardavimo sutartis“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–314.
138. Kumpikevičius, Vitalijus. „Nekilnojamojo turto įkeitimas privačiam asmeniui sulig mūsų įstatymais“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–315.
139. Labanauskaitė, Ona. „Prigimtinė teisė istorijų šviesoje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–253.
140. Lapašinskas, Jokūbas. „Įkaito teisė Lietuvoje“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–316.
141. Lapinskas, Juozapas, Motiejus. „Lietuvos suverenumas Klaipėdos krašte“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–254.
142. Laskauskas, A? S? „Lietuvių periodinės spaudos istorija“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–317.
143. Leknickas, Lioginas. „Karių tarnybiniai nusikaltimai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–318.
144. Lietuvių lenkų byla dėl tranzito Nemuno upynui ir Kaišiadorių–Lentvaravo geležinkelio ruožu: nuo Tautų Sąjungos Tarybos 1927 m. gruodžio 10 d. rezoliucijos iki Hagos Tarptautinio Tribunolo patarimosios nuomonės pareiškimo. Kaunas: Užsienio reikalų ministerijos leidinys, 1931.
145. Lietuvos byla su Lenkija Tautų Sąjungoje ir paskutinis T. Sąjungos nutarimas. Kaunas: Užsienio reikalų ministerijos leidinys, 1921.
146. Lietuvos statistikos metraštis. Tomai I-IV. Kaunas: Centralinis statistikos biuras, 1926, 1928, 1930, 1931.
147. Liorentaitė, Ona. „Civilinių jungtvių klausimas Lietuvoje“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–319.
148. Lipecas, Šloma. „Darbas kalėjime“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–320.
149. Liutkus, Antanas. „Tarptautinio orlaiviais susisiekimo reguliavimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–256.
150. Luibinas, Vincas. „Cesija“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–255.
151. Mačiukas, Antanas. „Įgaliojimas“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–321.
152. Malcas, E? „Nepavestas reikalų vedimas“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–321.
153. Matulionis, Jonas. „Klaipėdos krašto autonomija“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–323.
154. Maželis, Vladas. „Autoriaus teisė“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–324.
155. Medžys, Edmundas. „Socialinė, teisinė ir politinė konstitucija“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–257.
156. Meklenburgas, Smichas. „Teisėjų paruošimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–258.
157. Miežinis, Stasys. „Turtų ekspropriacija“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–259.
158. Miltakis, Kazys. „Darbo sutarties įstatymai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–325.

159. Mirovskis, Zigmuntas. „Išsižadėjimas palikimo“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–260.
160. Misevičius, Ksaveras. „Išsūnijimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–261.
161. Moigis, Algirdas. „Tvirtiniai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–326.
162. Morkeliūnas, Petras. „Įkaitų teisė“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–262.
163. Motiejaitis, Juozas. „Civilinės metrikacijos ir vedybų klausimas Lietuvoje“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–327.
164. Muraška, Andrius. „Apie paveldėjimo ab intestato institutą Lietuvoje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–263.
165. Muzikantaitė, Lija. „Juridinis pavainikio kūdikio ryšis su motina ir tėvu“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–264.
166. Nausėda, Kazimieras. „Baudžiamojo procesualinio įstatymo veikimo laiko ir vietos atžvilgiu“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–329.
167. Paliukas, Antanas. „Neteisėtas pasipelnymas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–265.
168. Paulavičius, Napoleonas. „Prisiekusiųjų posėdininkų teismas“. Diplominis darbas. 1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–328.
169. Perlovas, Louis, Gilelis. „Be žinios dingimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–266.
170. Perminas, Stasys. „Lietuvos diplomatinė santvarka“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–230.
171. Petkevičius, Eduardas. „Valdymo teisė“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–331.
172. Poselis, Josifas. „Priešaiška baudžiamajame procese“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–267.
173. Posvoleckas, A? D? „Testamentų formos“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–332.
174. Prižgintas, VI?. „Turto sužalojimas ugnimi“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–333.
175. Protas, Eustakijus. „Vaičių įteisinimas“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–334.
176. Punkskas, Ickas. „Prejudicialiniai klausimai“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–268.
177. Račys, Antanas. „Darbo sutartys“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 8–335.
178. Račkauskas, Vytautas, Aleksandras. „Legatai“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–269.
179. Rėkllys, Antanas. „Nuosavybės teisė“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–270.
180. Ribokas, Petras. „Lietuvos nepriklausomybės atstatymas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–271.
181. Rikvindas, Icikas, Leiba. „Pirkimo pardavimo sutarys“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–336.
182. Ryselis, Stasys. „Palikimo priėmimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–272.

183. Rozenblatas, Simanas. „Teismo tarnyba“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–273.
184. Sagaitis, S? „Kūno sužalojimas pagal mūsų ir vokiečių baudžiamuosius statutus“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–337.
185. Saiferaitė, Pesė. „Dovanojimas“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–400.
186. Simonavičius, Alfonsas. „Išmarų turtai“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–274.
187. Slavėnas, Jonas. „Įgaliojimo sutartis“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–338.
188. Stakė, Petras. „Turtų nuomojimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–275.
189. Stankevičiūtė, Elena. „Civilinis ieškinys baudžiamajame procese“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–339.
190. Stašinskas, Vytautas. „Nuoma“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–340.
191. Steponavičius, Zigmuntas. „Romos katalikų bažnytinėmis jungtuvėmis vedusių, suardžiusių jungtuves ir separatistų asmeniniai ir turto santykiai Didž. Lietuvoje dabar“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–341.
192. Strazdas, Stasys. „Pirkimo pardavimo sutartys“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–342.
193. Šabūnas, Leonas. „Lietuvos Išdo tribunolas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–276.
194. Šapiro, Abromas-Jofė. „Darbo sutartis“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–343.
195. Širvinskas, Vaclovas. „Įsisenėjimo institutas baudžiamojoj teisėj“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–277.
196. Šlimaitė, CH? „Sukčiavimas“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–344.
197. Šližys, J? „Klaipėdos krašto, Alandų salų, Karpatų rusų, Lenkų Silezijos ir Katalonijos autonomija“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–345.
198. Špokas, Juozas. „Įpėdinio atsakomybė kreditoriams ir legatoriams“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–278.
199. Švelnikas, Juozas. „Juridinis Klaipėdos krašto status Lietuvos valstybėje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–279.
200. Tabačnikas, Mauša. „Civilinis jungtuvės“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–280.
201. Tabalauskas, Šlioma. „Kuo atitikrinamas kaltinamojo atvykimas į teismą“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–281.
202. Tautų Sąjungos tikslai ir santvarka. Vertė E. Turauskas. Kaunas: išleido Vyriausiasis Tautų Sąjungos sekretoriatas mokytojams naudotis, akc. „Žaibo“ b-vės sp., 1932
203. Titevskis, Leizeris-Movša. „Testamentų formos“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–346.
204. Toliušis, Izidas. „Privatinis kaltinimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–282.
205. Ulmanas, Aronas. „Lygtinis nuteisimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–283.
206. Vabalas, A? „Profesinis ūkio atstovavimas pokarinėse konstitucijose“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–347.

207. Varšavskis, Chaimas, Dovydas. „Neribotas nuteisimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–287.
208. Vidergauzas, Benjaminas. „Ypatingos būklės teisė Vakarų Europoje“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–288.
209. Zabielskis, Pranas. „Kūno sužalojimų klasifikacija“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–347.
210. Zdanavičius, Kazys. „Teismas ir asmens laisvė“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–284.
211. Zilbermanis, Iz? „Perskyrimas“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–285.
212. Žentelis, S? „Substitucija“. Diplominis darbas (1933). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–286.
213. Žeruolis, Jonas „Šikana“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–349.
214. Žukaitė, Jadvyga. „Sutuoktinių turtų santykiai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–350.
215. Župavičius, Salomonas. „Neapibrėžti sprendimai“. Diplominis darbas (1934). VDU Teisių fakultetas. VU Bibliotekos Rankraščių skyrius, F. 85–351.

SUMMARY

FINAL THESES OF SCHOOL OF LAW: 1925–1939 PART II (1933–1934)

The study examines the final theses of the students of the Faculty of Law of Vytautas Magnus University. It is based on different branches of law, taking into account structure, literature, legal acts, jurisprudence the students used in these theses, and the Lithuanian legal language of that time. The most valuable quotes of the works are presented, the teachers who assessed the works are named, and the fates of the students are revealed.

The research is published in several articles. This article is the second of the research. It covers over one hundred and thirty students' final theses written between 1933 and 1934.

Students wrote about the legal aspects of the creation of the state of Lithuania, human rights, training of future judges, their social guarantees, labor contracts, inheritance, copy-right, powers of notary, family law, system of punishments, civil action in criminal proceedings, fingerprint identification, juvenile crimes, court of jurors, international recognition of the state, international air law, etc.

In many theses' students compared analysis of legal regulation and case-law, also used the experience of the US, England, Denmark, Spain, Norway, the Netherlands, Belgium, Sweden, Japan, Czechoslovakia, the Soviet Union and other countries.

Students used sources in Russian, German, English, French, Hebrew, Polish and Lithuanian languages.

The article is mainly based on the documents found in the Department of Manuscripts of Vilnius University Library, the Rare Books and Manuscripts Section of the Martynas Mažvydas National Library of Lithuania, and the Central State Archives of Lithuania.

Historical, comparative, and analytical methods were used in the research.

KEYWORDS

Final theses, Faculty of Law, students, legal history, philosophy, law and order, constitutional law, administrative law, labour law, criminal law, civil law, civil procedure law, criminal procedure law, international law.